

Latveeschu Bezglu Upgahdaschanas Zentralkomiteja
Maskawas Rajona Komiteja — Kulturas Birojs.

Latveeschu tautskolas programas projekts.

Išstrahdajuši
Kulturas Biroja Išglitibas Nodata.

Maskawā, 1916. g.

Rīgas Laukf. Centrāl. drufatava, Старая Басманная 33.

Preekšwahrdš.

Kas latweeschu tautskolai nebij lemts dšimtenē, to wina eeguwuši tahtlu ahrpus Latvijas daschados Kreewijas apwidos: latweeschu waloda kluwusi, ar mas isnehmumeem, par mahzibas walodu latweeschu tautskolā. Lihds ar to radās nepēzeeschamiba pahrgrosit schauro, kreewu walodai peemehroto Baltijas tautskolas programu. Peešchi darba štahjās Maskawas behglu skolu skolotaji. Kad Maskawā nodibinajās Kulturas Birojs, tad programās projekta isstrahdaschanu usnehmās K. Biroja Isglibtibas nodala, kura šcho darbu usstatija par weenu no šaweem nopeetnakeem un steidsamakeem usdewumeem. Jau šch. g. janwara šahkumā no Isglibtibas nodalas darbineekeem nodibinajās komišijas, kuras ari isstrahdaja atšewišķku preekšchetu programās.

Komišijās peedalijās: J. Ukuraters, K. Dehtens, K. Freinbergs, A. Keninsch, L. Laizens, L. Paegle, Plataz, E. Rihtin un J. Rihtinsch — latweeschu walodā; A. Bette, E. Danischemski, W. Klahw, A. Dšis, P. Sahlits, K. Sakscha, Weiss — kreewu walodā; A. Dauge, E. Danischemski, A. Lahz, K. Melnalkšnis un L. Paegle — wehšturē; E. Aufman, K. Freinbergs, W. Klahw, J. Leeknis, A. Peterson, J. Salamans un J. Snikers — rehtinaschanā; E. Aufman, N. Bachmans, K. Dehtens, K. Klepers, K. Leepinsch, O. Nilson, F. Dšis, E. Rihtin un J. Rihtinsch — dabas šinibās un geografijā; M. Bilman, K. Bilmans un J. Delle — šihmeschanā; E. Wiegners, L. Wiegner, A. Paegle un

U. Reisneeks — dseedaschanâ; E. Paegle — wingro-
schanâ; E. Grufin — rokdarbos.

Sekzija issata pateizibu Walmeeras skolotaju semi-
nara musikas skolotajam Jekabam Medinam par pado-
meem dseedaschanas programâ un Sarkowas skolotajeem
par eesuhdito latweeschu walodas programu.

Tautskolas programas jautajumu R. B. Isglichtibas
Mod. usskatija par pahraf nopeetnu, lai winu atrisnatu
tikai schis nodalas darbineeki. Kad programas projekts
bij jau gataws, R. Birojs safauza Mastawâ no 6—8.
martam skolotaju un isglichtibas darbineeku sapulzi. Ihsâ
laika un daudj zitu darbu dehl sapulze nepaspehja istir-
sat programas wisos preekschmetos. Upszatija, un ari
toti nepilnigi, rokdarbu, religijas, dseedaschanas un lat-
weeschu walodas programas, tikai nolasihja dabas mah-
zibu programu, pahrejâs programas palika nenolasitas.

Pehz rokdarbu programas istirsaschanas sapulze is-
fazija wehleschanos, lai rokdarbu programa tiktu pah-
strahdata, eewehrojot wairaf winu audsinoscho nosihmi,
nekâ praktisko. Romisija jauno, winai mas pasihstamo
prinzipu dehl to naw paspehjusi isdarit.

Kad isglichtibas darbineeku sapulzē nolasihja tautsko-
las obligatorisko preekschmetu farakstu, kurâ bij mineta ari
religijas mahziba, pret scho farakstu neweens no sapul-
zes dalibneekem it nekahdu eerunu nezehla, kadehl kon-
statejams, ka sapulze weenbalsigi atsinuse religijas mah-
zibu par obligatorisku preekschmetu tagadejai behgtu sko-
lai, kâ ari muhsu tautskolai wispah, kamehr ta atrodas
tagadejos apstahklos. Pehz religijas mahzibas progra-
mas nolasihšanas iszehlâs dsihwas debates par religijas
mahzibas mehrki un weelu un isbeidsâs ar resoluziju,
kurâ runa par scha preekschmeta stahwofli atjaunotâs,
brihwâs Latvijas tautskolâ, bet ne scha laika skolâ. Re-

ligijas mahzibas mehrkis, weela, tās sadalijums, stundu
fkaitis nedekā un metode palika nenoskaidroti.

Nodalā atsihst, ka viņas iisstrahdatam projektam
daudis truhkumu, tapeh3 viņa luhds wifus interesentus us
teem aistrahdit gan presē, gan teeschi nodalāi. Ropejeem
spehkeem buhs eespehjamš nowehrst tos truhkumus, kah-
dus tagad peelaiduschi programās fastahditaji.

**Kulturas Biroja
Isglihtibas Nodalā.**

Junijā 1916. g.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and mostly illegible due to fading and the texture of the paper.

Handwritten text, possibly a signature or a specific heading, located in the upper middle section of the page.

11. sept. 78

Preekšmeti.	Mahzibas gadi.				
	I.	II.	III.	IV.	V.
Dzibas mahziba	2	2	2	2	2
Latveeschu waloda	6	6	6	6	6
Kreewu waloda	6	6	6	6	6
Wehsture	—	1	2	2	4 (likumu fin.)
Geografija	1	2	2	2	2 (walsts šatw.)
Rehkinaščana (ar geometriju)	4	4	4	4	4 (grahmativ.)
Dabas šinibas	2	2	2	2	4 (higiena)
Sihmeščana	2	2	2	2	—
Dseedaščana	2	2	2	2	—
Koku darbi	2	2	2	2	—
Wingroščana	4/4*	4/4	3/3	3/3	—
	28	30	31	31	

*) 4/4 šaprotams šā 4 reišes nedelā pa 15 min. Mahzibu ilgums ar pahrtraukumu 45 minutes.

Mahzibas gads no 15. aug. lihds 15. maijam waj no 1. septembra lihds 1. junijam.

Latweeſchu waloda.

Latweeſchu walodas paſneegſchanas praktiſkee mehr jaunajā tautſkolā ir: ſagatawot ſkolenus praktiſtai dſihwei ar muhſu walodas ſinaſchanu eeguhſchanu. Latwijas nahtotnē, tad tautai nepeezeſchami jaeguhſt paſchnoteiſchanās un paſchwaldiba Latwijā, latweeſchu waloda buhs ari ofiziela waloda un praktiſkā dſihwē tiks leetota kà dariſchanu waloda wiſās ſemes eetahdēs, ſatikſmē un pahrwaldibā. Tahdā kahtā muhſu walodas ſinaſchanās warēs tiſt plaſchi iſleetotas, kas lihds ſchim nebija eeſpehjams un nedewa nekahda praktiſka labuma latweeſchu walodas pratejeem.

Walodas paſneegſchanas idealee mehrki ir: modinat un iſkopt jaunajā paaudſē tautibas apſiau, ihpatneji latwiſko etiſkā un eſtetiſkā ſinā, darit pee-eetamu kaſtram muhſu daiſliteraturu un mahſflu un zaur to modinat un iſkopt ihpatneji latwiſko kulturu, kas ſawukahret dod nazijai neatkaribas un ekſiſtenzes teeſibu.

Sai ſchos mehrkus waretu ſaſneegt un iſweſt walodas programu wiſā pilnibā, ir wiſpirms nowehreſchami daudſi truhkumi lihdsſchinejā tautſkolā.

Mahjas mahzibā jaetiltiſt laſit un rakſtit praſchanaſi.

Tā ka muhſu atjaunotā tautſkolā latweeſchu waloda domata kà mahzibas waloda wiſos preeſchmetos (iſnemot kreewu un zitas walodas), tad eeſpehjams no latweeſchu walodas ſtundam iſmeſt wiſus blakus preeſchmetus, zik tahlu tee neſetmē augſchā norahditos praktiſtos un idealos mehrkus.

Latweeſchu walodas paſneegſchanai jaiſleeto plaſchi tee lihdselki, kuri lihds ſchim wareja tiſt iſleetoti tikai pa daſai. Rā materials un ari lihdselkis walodas ſtundās ir muhſu bagatā tautas literatura — tautas gara mantas, dainas un paſakas un daiſliteratura, kura pehdejā laiſkā aiſſneegufe leelu pilnibu. Wiſā ſkolas laiſkā, bet ſewiſchi pirmajās klaſēs, japeegreesch leela wehriba tautas dainam un paſakam, kur bagatigi atſpoguſojas latwiſkee tikumi, wehſture, religija, daiſkuma ſajuhſta un gara ſkaid riba. Tapat walodas ritums, bagatiba un

daiškaniba dainās nemama par paraugu wišā školās gaitā latw. walodas štundās.

Muhsu tautas modernā dšihwe un garigās teekšmes jo pilnigi atšpoguļojas muhsu daišliteratūrā, kas ir otrs galwenais lihdselis walodas štundu pilnibas šašneegšchanai.

Šnemat latweešchu walodas kuršu tautškolā waloda jaušstata newis kā nedšihwa dogma, bet kā dšihws organišms, kas aug un attihstas lihds ar tautu. Šas šewiški jaewehro gramatikas štundās un rakštu darbos.

Walodas pašneegšchanā jaewehro šekošas atšewiškas preešchmeta dašas: 1) lašichana un šarunas, 2) rakštu darbi, 3) gramatiški un dašchadi walodas jautajumi, 4) literaturas wehštore un 5) rakšneezibas teorija.

Šewiška wehriba japeegreesh šarunas štundam, kahas pare-dšetas I. un II. mahzibas gadā, un lašitā waj stahštitā gabala ilustrešchanai no behrnu pušes ari I. un II. mahzibas gadā.

Šchetraklašigā tautškolā latweešchu walodas pašneegšchanai nepeezeešchami wajadsigas (wismaš pirmajās klasēs) 6 mahzibas štundas nedelā.

Latweešchu walodas pašneegšchana un programa tautškolā jawed šakarā ar walodas pašneegšchanu un programu nahkošchajā nazionalā widus školā, lai školeni pahrejot uš widus školu waretu beš šewišchām gruhštibam šekot tur walodas štundam. Preešch teem, kuri šawu išglihtibu beids tautškolā, eewedams šewišchs papildu kuršs latw. walodā.

Virmais gads.

Mahjas mahzibas papildinašchana. Pareiša, drošcha un apšiniga lašichana. Gotu un latiau burtu peefawinašchanās ari rakšiški. Pareiša fonetikas nostahdišchana praktiškā weidā. Lašitā atštahššichana mutiški un pa dašai rakšiški (pirmais pareišrakššibas pošms). Tautas daiiau un weeglašu daišliteraturas dšejolu mahzišchanās no galwas. Tautas pašakas kā materials etiškai audšinašchanai.

Lašichanai kopā ar apzerešchanu 4 štundas nedelā. 1 štunda tiškai šarunam, kurām materials nemams no parahdibam, kas interešē wairak pašchus školenus un štundas iniziatiwai jaišket no behrneem. Šagreesh wehriba uš behrnu sistematišku un logišku domašchanu un stahššichanu waj tehlošchanu. Lašitā un pahrrunatā ilustrešchana no behrnu pušes; japeeturas pee šihmejumu weenkahrišchibas un sistemas.

1 stunda nedelâ tikai rakstīšanai un rakstu darbeem. Japeegreesch wehriba tehniskai weiklibai. Pastahwot diweem (latīnu un gotu) burtn ortografijas weideem, japeeturas tikai pee weena no teem.

Ļašamais materials :

Poruka, Skalbes, Bahrdas, Ašpasijas behrnu dšejoli. Neikēna „Bahris“ (išwilkumi), Walda „Staburaga behrni“ (išwilkumi); išlašiti gabali no Jaunšudrabina „Baltās grahmatas“. Tautas pašafas : dšihweeku pašafas; bahrenite un mahtes meita. Tautas pašafu atdšejojumi un štilisejumi: R. Jakobšona „Rehnina snots“.

Otrais gads.

3 stunas nedelâ lašiščanai un apzereščanai. Daišliteraturas lašiščana: išwilkumi no aprakšteem, tehlojumeem, stahšteem, poemam, peemehrojotees behrnu pšihikai. Lašitâ atstahštīščana (behrnu ihpatnejs atstahštīščanas weids) mutiški un rakstīski. Pilniga pareišas un fonetiškas lašiščanas išweidoščana. Lašiščana lomās. Dšejoku un daiņu mahžīščanās no galwas. Materials nemams no daišliteraturas, eeweħrojot pee tam dabas, lauku, žilweku, pilšehtas šenlaiku un moderno dšihwi.

1 stunda šarunam un apzerejumeem atšewiščki peħ 1. klases parauga. Galwenais šaturs: etiškais un wispahžzilwežigais.

2 stundas nedelâ rakstu darbeem. Pahreja no norakstīščanas uš praktišku diktatu. Sistematiškais diktats otrâ pusgadâ šafarâ ar praktiško gramatiku. Ģewads praktiškâ gramatikâ. Iħš pahškats par wahrdeem, atwašinajumeem, wahrdu ščširam un pamatšinaščanas teikumu ušbuħwē.

Pastahwigi rakstu darbi aħrpus klases, dodot tematu išwehli paščeem školneekšem un ne-eeweħrojot tiš daudz gramatiškas un ortografiškas šķuhdas tâ išteikimi.

Ļašamais materials :

Dšejas un fabulas no latweešču originalliteraturas. Pludona: „Mašâ Anduļa behrnibas atminas“, Poruka: „Kauja pee Knipškas“, „Romās atjaunotaji“, „Ašaras“, (Matišinšch). Doku Atta: „Mans dšihwes rihts“ (išwilkumi). Skalbes: „Seemas pašafas“ (išwilkumi). Annas Brigader: „Špriħdītis“. Išwehle no Šauleešča stahšteem.

Trešchais gads.

3 stundas lasīšanas un apzēresšanas. Lasītā apzērejums etiķā un estetiķā stā. Nopeetnaku dsejas darbu mahžīšanas no galwas. Daillasīšanas (deklamazijas) praktiskas un teoriskas pamatsinasšanas.

2 stundas gramatikai, weenotas ar rakstu darbeem. Pilnigs etimologijas kurss I. pusgadā. Pilnigs sintaksa kurss otrā pusgadā. Latweeschu walodas šawadibu pašaidrošana un daschadi isteikšmes weidi.

1 stunda rakstu darbeem klasē. Pilnigs ortografijas kurss. Ja pašahwetu diwi rakstibas weidi gotu un latinku burteem (jaunā un wežā ortografijā), tad jaisnem abi rakstibas weidi tikai 4. gadā. Paštahwigi rakstu darbu (šazerejumu) isstrahdaschana ahropus klases, peegreeschot fewišķu wehribu sistematiskai, logiskai un estetiskai isteikšmei un walodas škaidribai.

Lajamais materials:

Šwehle no Poruka raksteem. Škalbes „Rā es brauzu Seemelmeitas luhkotees“. Šwehle no Sauleescha, Blaumana, Biršneeka, Upišcha, Apšišchu Jefaba šahsteem. Akuratera: „Kalpa sehna wajara“. Epos: Pumpura Lahtschplehscha teika. „Šchuhstu tehws Šalktis“ no Aušekka.

Zeturtais gads.

3 stundas lasīšanas. Latweeschu rakstneeku darbu lasīšana un analiseschana. Etisks, estetisks un filosofisks elements lasamos gabalos. Šahsti, noweles, romani, dramas šafarā ar literaturas wehstures waj rakstneezibas teorijas studijam.

2 stundas latweeschu literaturas wehsturei pirmā pusgadā. Pahrsfats par tautas dainam un eposu un wiku nošhmi. Pahrsfats par latweeschu literaturu laimetos un strahwās. Rakstneeku biografijas un galweenee darbi.

2 stundas rakstneezibas teorijai II. pusgadā. Rakstneezibas weidu peemehri nemami no latweeschu labako rakstneeku darbeem. Štils un isteikšmes lihdselki; dsejas un prosas weidi.

Šhs pahrsfats par mahšklas wehsturi wispahrigi un par latweeschu mahšklas wehsturi atjewišķi.

1 stunda nedelā praktiskeem rakstu darbeem: wehštules, luhgumi, eefneegumi, širojumi un t. t.

Patstahwigi rakstu darbi ahrpus klases šakarâ ar literaturas wehsturi un rakstneezibas teoriju.

Lasamais materials :

Noweles: Blaumana „Nahwes ehnâ“, „Andriksons“.

Romani: Kaudsišchu „Mehrneeku laiki“.

Dramas: Blaumana „Basuduišchais dehls“, „Indrani“, „Sestdeenas wakarâ“. Raina: „Sella sirgs“, „Indulis un Urija“. U. Brigader: „Prinzese Gundega un karalis Brusubahrda“. Uspasijas: „Seltite“.

Poemas: Pludona „Utraitnes dehls“.

Poruka un Raina dsejas.

Peesihme: Ves klase isnemameem dailliteraturas gabaleem wifos mahzibas gados jaewed obligatoriska latw. rakstneeku un ari zittautu rakstneeku darbu lasišchana ahrpus klases. Tam noluhkam jafastahda ruhpiġi iswehleta dailliteraturas biblioteka.

Tautskolâ mahzibas laiks paredsams 5—6 gadigs (nerehkinot mahjas mahzibu). Ja kuršs buhtu peežgadigs, tad III. klases programa dalama diwos mahzibas gados (3. un 4. gads). Lasamais materials paplašchinams. 3. gadâ isnemama etimologija un 4. gadâ sintakša mahziba un spezielee walodas jautajumi.

Ja kuršs tautskolâ buhs eespehjams 6-gadigs, tad IV. klases programa šadalama diwos mahzibas gados (5. un 6. gads), pee tam literaturas wehsture isnemama 5. gadâ un rakstneezibas teorija 6. gadâ. Blakus latweešchu dailliteraturai tad 6. mahzibas gadâ buhtu jaeepasihstina skoleni ar galwenašeem wispašaules dailliteraturas darbeem. (Iswilkumi no Getes „Fausta“ I. dašas. Šhekspira „Julijs Zesars“, „Hamlets“, „Makbets“. Serwanteša „Don Richots“ un ziti.)

Skolotaju rokas grahmata: „Latwju dainas“ K. Barons un S. Wišsendorfs. U. Verchs-Pušškaitis „Latwju tautas paša-fas“. Pludons „Latwju literaturas wehsture“. Milenbachs un Endselinšch „Latweešchu gramatika“. Ves tam nepeezešchama skolotaju biblioteka ar latw. rakstneeku originaldarbeem.

Kreewu waloda.

1. Kreewu walodai, kâ walšts walodai, muhšu tautskolâ eerah-dama peenahziga weeta. Skoleni kreewu walodâ šagatawojami tik taflu,

fa wiai prot brihwi lasit, lasito şapraft, mutiski un rakstiski isteift şawas domas. Kreewu waloda mahzama no pirmâ şkolas mahzibas gada un turpinama wişus peezus gadus pee şeşçâm stundam nedelâ.

2. Kreewu waloda, fâ şweşçwaloda, muşju tautşkolâ jaşahş mahzit tikai tad, kad behrni jau peeteekofçi prot lasit un rakstît şawâ mahtes walodâ. Metodei wajaga buht dabiskai, peemehrotai behrna dwehelei.

3. Walodas mahzişçanas isejas punktis un pamats ir — runa. Behrni jamahza runat. Laşamâ un rakstamâ weela jaşmeş no ta krahjuma, şas runâ eeguhts. Kas weenâ walodâ peeşawinajeş lasişçanas prozeşu, tam otrâ wairs naw mahzama abeze, ja ari şweşçwalodas un mahtes walodas abezes buhtu leela işşçiriba.

Laşişçanas prozeşs wişâm walodam ar burtu rakstu weens un tas pats.

4. Ubezê' jaunee wahrđi zits zitam ņeko tahdâ kahrtibâ, kahdu noteiz paşihştamo un jaunradamo burtu ņastahws. Ubezi atmetot un tuhlin pee şakarigas laşişçanas un rakstişçanas ņahjotees ņaruna top şwabada un dabiska, peemehrojās apkahrtnei un azumirkļa wajadşibam, ņneedsot tikai tahđus wahrđus, ņas ikdeenişçfâ dşihwê beesçi leetojami.

5. Runâ wiswairak leetojamee wahrđi ir darbibas wahrđi. Leetu noşaukumi wehl naw runa. War ņinat tuhştosçhem leetas noşaukt, bet tomehr neprast isteift şawas domas, ņamehr no otras puşes 200—300 wahrđu krahjums jau đod eepeshju runat „wişu“, ja behrns ir eemahzişees darbibas wahrđu leetoşçanu.

6. Darbibas wahrđam galweno noşihmi peeşçiroto runu mahzot, jaleek behrneem darbotees. Darbojotees pee tam raşees zeeşçaki preeşçmetu eegaumejumi, ari ņarunas, laşamâs un rakstamâs weelas iluştrefçhana rada zeeşçakus preeşççmeta eegaumejumus. Tâ wolodas mahzibas stundas işwehrşças par darbibas un kustişbas stundam, kuras şkolotajs un şkoleni gan imitê daşçadus ştatus, gan ņihmê, gan uswed rotakas u. t. t. Pee tam behrni mahzas waižat un atbildet, t. i. ņarunatees. ņarunam weela ņmelama no paşça behrna dşihwes şkolâ un mahjâ. Tiklihdş eepeshjams, runas weela ņaiştama ņakarigâ ņahştinâ.

7. Katrs jauneeguhtais wahrđs rakstams uş klases tahşeles şkolotajam paşçam, lai behrni no ta eeguhtu pareişu redşes tehlu. Stoleneem to rakstot attihştijeş ari pareişajam wahrđa tehlam peemehrotas kustişbas ņajuhtas.

8. Pirmais mahzibas posms aptver šarunas par školas un mahjas dšihwi (wezakās klasēs iškaidrojot jaunus wahrduš loti der aishadit uš wahrdu šaimem), tahlakām šarunam šmelama weela no aptahrtejas dabas, dšihwes un t. t. Lai jo wairak šaištitu behrnu interešē, tad šhi weela buhtu šneedsama šakarigā šahštā.

Dšejas mahzot nemama palihgā dšeedašhana.

Pirmais gads.

Swarigakais — šaruna. Behrni eemahzami rakštit un lašit. Šarunam weela nemama no behrnu tuwakās aptahrtnes, školas, mahjas un dabas. Darbibas wahrdi mahzami tikai tagadnē, pirmā, otrā un trešchā perionā, weenškaitli un daudškaitli. Buhtibas un weetneeku wahrdi eemahzami pareišē leetot nominatiwā, datiwā, akusatiwā un instrumentālā lozijumā abos škaitkos. Šurpinajot šarunas, weela pahreet šakarigos šahštinos. Dšejas. Rakštiššanas weela nemama no šarunam un lašiteem šahštineem.

Otrais gads.

Šarunas, ihši šahštini, atšahštishana, dšejas, pašhdiktati (norakštišhana), škanu diktats. Praktiški darbi pareišrakštibā. Šaemažja darbibas wahrds tagadnē, pagahšnē un nahšotnē. Buhtibas, ihpašhibu un weetneeku wahrdi wišos lozijumos, abos škaitkos. Atbildes uš jautajumeem rakštiški no aptšahdatās weelas.

Trešchais gads.

Šaruna, lašishana, atšahštishana, fabulas, dšejas. Gramatiški ušdewumi, paredšetas darbibas wahrdu formas; buhtibas, ihpašhibas un weetneeku wahrdu lozišhanu pamatigaka eegaumešhana. Škaitlu, šatišmes, aptšahkku un beedrotaju wahrdu leetoschana. Patšahwigi rakštu darbi, diktati, pašhdiktati.

Šeturtais gads.

Šašichanai išwehleti gabali iš daišliteraturas, dšejas, teikumu mahžiba un peeturas šihmes, patšahwigi rakštu darbi, diktati. Šchāi gadā waretu išnemt šekošchos rakšneeku darbus: Пушкинъ „Капитанская дочка“. Гоголь „Старосвѣтскіе помѣщики“. Тургеневъ „Бѣжинъ лугъ“, „Бирюкъ“, „Муму“. Достоевскій „Мальчикъ у Христа на елкѣ“. Толстой „Акула“. Чеховъ „Каштанка“ и „Ванька“.

Peetais gadš.

Lašamam materialam iswehlami labako freewu rakstneefn darbi, kuri peemehroti behrnu attihstibai ar ihju autoru raksturojumu, tā: Puščkina, Vermontowa, Gogoša, Turgenewa, Tšechowa, Tolstoja un zitu. No Gogoša raksteem waretu nemt atšewišķus štatus no „Ревизоръ“ un „Чичиковъ у Плюшкина“ is „Мертвыя души“. Beš tam „Тарасъ Бульба“ un „Шинель“. No Puščkina „Скупой рыцарь“, „Полтава“, „Евгеній Онѣгинъ“. No Vermontowa „Пѣснь про купца Калашникова“, „Мцыри“, „Бѣла“, „Максимъ Максимычъ“. No Turgenewa „Хорь и Калиничъ“, „Ермолай и его Валетка“. No Dostojewska „Каторжныя животныя“ (изъ „Записокъ изъ мертваго дома“). No Tolstoja gabalini is „Дѣтство и отрочество“ un „Война и миръ“. Некрашова dsejofus „Несжатая полоса“, „Внимая ужасамъ войны“ un „Пѣсня Еремушки“. Patstahwigi rakstu darbi un is lašitā. Sewišķta wehriba peegreeschama rakstu darbeem, kam praktiķta nošihme, tā peem. wehstulem, wehstuķu adrešem, rehķineem, ķwihtem, paradu sihmem, apleezibam, šudinajumeem, pašuhtijumeem, šanehmumu apleezibam, luhgumu raksteem un šawam dšihwes aprakstam.

Peesihme: Skolotajam atstahta brihwa iswehle lašamās weelas iswehlē, peem. no jaunākās liter. tā Garščina, Korolenko u. z.

Peesihmes par gramatiku. Atšihstot dabiko metodi par razionalu freewu walodas mahziščanai, mums ari top škaidrs gramatikas jautajums. Wišas jaunās (mahzamās) walodas formas eemahzamas neapšinigi praktiķā zelā. Wiša mahziščana atbalstas uš noteikteem gramatikeem liķumeem; wišs šarunu materials, wiņa iswehle pšichologiķi logiķa nowed pee wišu gramatikas liķumu eewehroščanas dabiko ķahrtibā. Gramatika wišur un wišzaur, bet tā atšewišķts preekšimets pilnigi atķriht.

Diktats. Wiņa weela nemama no ta, kas behrneem pašihstams, ka redses tehli eešpeeduščees atminā. Diktatā nedrihst buht nekās nesinams. No nepareiši rakstita wahrda ļoti jašargas.

Pašdiktats. Behrens pats laša wahrdu, eegaumē, apšedš (aišķlahi) drufato, ušraksta un pehž pats šalihšina.

Wehsture.

Zilweks war weidot un eefahrtot sawu dsihwi, padarit to pilnigaku, wispufigaku un labaku tikai pasihstot un isleetojot sawâ labâ ekonomiskos un sozjalos likumus. Ar scheem likumeem zilweki war eepasihstees, ispehtot pirkfahrt, tagadejo sabeedribu un otrfahrt, zilwezes pagahtni, eepasihstotees ar winas wehsturi. Tadehst ari wehsturei ir leela nosihme kâ preeksch atfewischa zilweka, tã preeksch wijas sabeedribas, un nepeezeeschami peegreeft winas pasneegschanaï skolâ dauds leelaku wehribu, nekâ tas bija lihds schim. Bet eekams keramees pee programas isstrahdaschanas, mums jausfawejas pee wispahrigem jautajumeem, noskaidrojot: 1) wehstures jehdseenu no muhsu weedolka, 2) winas mehrki, 3) pasneegschanas metodi, 4) wehstures sakaru ar ziteem preekschmeteem.

1. Wehsture ir jaisitits, noteikteem eekschejeem likumeem padots zilwezes attihstibas prozefs. Wehsturei, tapat kâ dabas finatnei, ir sawi likumi, tikai pehdejee ir dauds masak ispehtiti.

2. Wehstures mehrkis un noluhks ir pareisi apgaismot un padarit saprotamu zilwezes attihstibas gaitu, sagatawot zilweku pilnigakai tagadejã dsihwes ispratnei. Zilwezes kluhdas mahza zilwekus isbehgt no tãm. Wehstures sinaschana muhs ihjã laikã nowed pee teem pascheem slehdseeneem, pee kureem zilweze ir nonahkusi gadu tuhstoschu ilgã suhru peedsihwojumu zekã. Bes schi teeschã mehrka wehsturei ir wehl etiski un pedagogiski mehrki. Wehsture ir gandrihs weenigã sabeedrikskã sinatne, kura peeejama muhsu tautskolai, un kura ne tikai ween dod sinaschanas par tautu dsihwes attihstibu, bet ari attihsta skolneekos etiskãs juhtas un sabeedrikskus instinktus. Wehsturei ne tikai ween jamahza, kã tauta, pee kuras skolneeks peeder, walsks, kurã winasch dsihwo, un wisa zilweze attihstijusees pagahtnê, bet ari jarahda, pee kã winas ir nonahkuschas tagadnê. To sinot, skolneeks ar gaischu un saprahtigu skatu waretu raudsitees us tagadnes garigãs un materialãs kulturãs eekarojumeem, us zilwezes gara puhliãu augkeem, us tautas un personas teesibam un peenahkumeem, us pagahtnes peeminekleem, kas rahda, kã tauta ir zeetusi un zihnijusees par sawu pastahwibu un labklahjibu. Reise ar to skolnekã modisees tiziba zilwezes progresam, gaischs dsihwes usskats, mihlestiba us sawu dsimteni, winasch sapratis sawu peenahkumu pret sabeedribu, un sawãs atteezibãs pret sabeedribu un walski neliks waditees no instinkta, bet no peenahkuma apsinas pret teem un no

pahrleezibas, ka weenigi tahda istureschanas ir zilweta zeeniga. Scho leelo audsinoſcho wehstures noſihmi ſkolotajs nekad nedrihſt aismirſt, paſneedsot wehſturi tautiſkolâ.

3. Wehstures paſneedsenam paſchâ ſahkumâ no grahmatas pilnigi jaatſakas, leetojot tehlojoſcho un uſſikatamibas metodi. Jaattihſta behrnos wairak pehz eeſpehjas paſchdarbiba, pee kam pehdejai jabuht wairak kolektiwai nekâ indiuiduelai, t. i. wairakeem behrneem jaem daliba pee weena un ta paſcha darba, peemehram, wehſturiſta albuma ſaſtahdiſchanas, wehſturiſku ainu inſzeneſchanas, wehstures laiſmetu iluſtreſchanas ar daſchadu paſchpagatawotu modeku palihdſibu u. t. t.

Behrns domâ konkretâm ſpilgtâm gleſnam un tadeht ari kulturwehſturiſtas dſihwas ainas buhs wiſam wiſſaprotamakâs un wiſdſilali eeſpeediſees atminâ. Pehz muhju domam, wiſas zilwezes wehſturi war uſſikatit kâ kaut ko weſelu, paſchu par ſewi ejoſchu, bet atſewiſchku tautu wehstures war noderet tikai kâ wairak waj maſak ſpilgtas iluſtrazijas wiſpahrigâ attihſtibas gaitâ. Tadeht ari, mahzot wehſturi pirmmahzibas ſkolâs, wiſzeefchakâ kahrtâ jawâ ſtarpâ jaſaiſta atſewiſchku tautu wehstures, peegreeschot pee tam wiſleelako wehribu Latwijas wehſturei.

Wehſturi ſaht iſeet otrâ mahzibas gadâ. Pirmâs ſtundas teef ſeedotas neleelam eewadam wehſturê, ſas paſtahw no eſſkurſijam un ſarunam par ſkolneeku peedſihwojumeem — wiſu wehſturi, par mahjas, ſkolas un tuwakâs pilſehtas wehſturi. Pehz ſchi eewada teef iſnemts aiſwehſturiſkaiſ laiſmets, kâ behrneem wiſweeglakaiſ un ſaprotamakaiſ, tehlojot to konkretâs dſihwâs ainâs un iluſtrejot gleſnam un ſihmejumeem, modeleem. Behrni pee tam paſchi pagatawo pirmatnejo eerotſchu, dſihwoſku u. t. t. ſihmejumus un modelus no mahleem, ſoka, papes waj zita materiala. Pehz tam teef tahdâ pat weidâ pahreeta propedeitiſka Latwijas wehſture, nobeidsot to ar dſimtbuhſchanas atzelichanas laiſmeta lauku un pilſehtas dſihwes ainam. Mahſoſchos trihs gados teef iſeeta Latwijas, Kreewijas un wiſpahrigâ wehſture, kâ tas ſihkafi aiſtahdits paſchâ programâ.

Wiſos tiſchetros gados, furos wehſture teef pirmmahzibas ſkolâ paſneegta, uſſikatamibas prinzipam jaerahda redſama weeta. Sewiſchka wehriba japeegreesch wehſturiſtâm bildem, pee kam jaraugas, lai ſchim bildem buhtu mahſſlas wehrtiba un wiſas ſaetos ar wehſturiſko pateefibu. Muhju mahſſlineekeem jagahdâ, lai ari Latwijas wehſturê tahdas buhtu.

Uri gaismas bildes un kinematografs, ja tahds peeejams, war loti weizinat wehstures pasneegschanu.

Paichâ sahkmâ behrni japeeradina pee kartes.

Wehsturi pasneedsot leela nosihme peedodama ekturfijam uf wehsturiškâm weetam, wehsturiškeem musejeem u. t. t.

Wehstures stundâs ir weeta literariškâ un wehsturiškâ sinâ wehrtigeem rakstneeku darbeem. Jaegahdâ školas bibliotekâ un jadod školneekem lasit grahmatas ar wehsturisku šaturu. Wehstures stundâs jaopškata ari tautas dseja.

4. Japeegreesch ari wehriba wehstures šakareem ar ziteem mahzibas preekschmeteem. Wehsture wispirms stahw zeeschâ šakarâ ar geografiju. Cekams školneeki sahł eepasihtees ar kahdas tautas wehsturi, wineem wajaga sinat, kahdos geografiskos apstahłkos šchi tauta dsihwojuši un dsihwo, wajaga eepasihtees ar tās semes dabu, klimatun un dabigâm bagatibam. Tahłak školotajam jaaisrahda, kahdu eespaidu šchi daba atštahjuši uf zilweku un wina dsihwes weidu. Šche wehsture jau nahł šakarâ ar biologiju un dabas sinatnem. Ilustrejot wehsturi sihmejumeem un weidojumeem no koka, mahleem un papes wajadšiga sihmeschana, modeleschana un roku darbi.

Otrais gads.

I. Cewadš wehstures mahzibâ.

1. Ko es esmu peedsihwojis.
2. Ko peedsihwojuši muhsu mahja, škola, pilšehta.

II. Aiswehsturiskais laikmets.

1. Pirmatnejais muhscha meschs un wina eemihzneeki.
2. Ulu zilweks.
3. Ko daba dewa pirmatnejam zilwekam.
4. Cerotschi un wina pagatawoschana (akmeau laikmets).
5. Medibas pirmatnejâ meschâ.
6. Uf upes krašta.
7. Uguns.
8. Waloda.

III. Zilweks zihnâ ar dabu.

1. Paleet aufštats.
2. Zilweks mahzas pagatawot apgehrbu.
3. Zilweks zel few mahjokli un pamasam pilnweido to.

4. Zilweks peeradina kustus.
5. Birmatnejais semkopis.
6. Birmatnejais zilweks tirgojas.
7. Rodas nauda.
8. Zilweks rotajas.
9. Zilweks glesno, deĵo un nufizē.
10. Dabas deewinaščana.
11. Ušbruhk eenaideeks. Wadonis. Rodas funĵi.
12. Metals atrasts.

IV. Rà mehš to wišu sinam.

1. Ko mums stahsta semes klehpis, juheas un upju dibens.
2. Rà dšihwo meščoni muhšu deenàs.

V. Latwija.

1. Latwijas kalnos, Latwijas lejàs.
2. Senlatweetis druwà, drawà un maltuwē.
3. Senlatweešči gatawojas uš Lihgo šwehtkeem (apgehrbi un rotas).
4. Lihgo šwehtki Silà kalnà (tikumi, eeraščas, dšeesmas).
5. Šwehtosolu pawehni (latweešču religija, deewi, waidelošči un trihws).
6. Pilskalnà.
7. Šwešhee weeši no Wahšsemes.
8. Ar uguni un šobenu.
9. Lahtšchplehšis.
10. Indulis un Arĵija.
11. Imanta un Kaupo.
12. Rungu gaitàs.
13. Tautas dšeesmas.
 - a) Druwas un darba dšeesmas.
 - b) Bahru dšeesmas.
 - c) Jaunibas dšeesmas.
14. Tautas pašakas.
15. Dšimtkausču sehtà.
16. Muiščas pagalmos.
17. Rigà.

Trefchais gads.

I.

Pirmatnes zilweku dšihwe. Rà zilweki dšihwo tagad. Rà zilweki dšihwoja ņenos laikos. Atmeau laikmeta zilweki. Rà zilweku dšihwe pamasaŃ pahrwehrtàs. Rà mehs wišu to dabujam finat.

Pirmàs ņenatnes tautas. Pirmàs wehsturiskàs tautas. Pirmee raksti. Seno austrumu tautu kultura.

Greeki un Romeešči. Senà Greekija. Greeku kultura. Romas walsts. Romeešču kultura un Romas walsts ņadalisčanàs. Kristigà tiziba.

II.

Eiropas walstu izželščanàs. Germani. Slawi. Islams un mušulmanu walstis.

Kreewu walsts izželščanàs. 1) Kas apdšihwoja ņenatnē tagadejo Kreewiju. 2) Kur un tã dšihwoja ņlawu ziltis. 3) Rà izžehlàs Kreewu walsts. 4) Pirmo kaasu darbiba. 5) Tautas ņapulzes (wetšhe). 6) Drusčina un kaas Swetoslaws. 7) Slawu paganu tiziba.

Rahdas tautas apdšihwojuščas ņenatnē Baltiju. Baltijas tautiŃu nodarboščanàs un dšihwes eefahrta. Senlatweešču tiziba.

Rijewas Kreewu walsts. 1) Rà ņlawi eepaņinàs ar fristiġo tizibu. 2) Kaas Wladimirs un kristigàs tizibas izplatisčanàs. 3) Jaroslaws Gudrais un „Kreewu taijniba“. 4) Rijewas Kreewijas ņadalisčanàs. 5) Zihna ar ņepju tautam. 6) Kaas Monomachs un wina pehznahzeji.

III.

Feodalà ņahrtiba Eiropã. Baņniza un klosteri. Krusta ņari. Eiropas walstis un pilsehtas pehz 1000-tã gada p. R. Widus laiku kultura.

Baltijas peekraustes ņahwoŃlis lihds wahzeesču eenahščanai. Wahzeesču eenahščhana. Liwonijas ordeņa nodibinaščanàs.

Kreewu walsts pa tataru waldisčanas laiku. 1) Seemel-austrumu ņemju koloniseščhana. 2) Pirmais tataru eebrukums. 3) Kreewijas eekarosčhana. 4) Tataru istureščanàs pret kreeweem. 5) Kaasa Aleksandra Newņka zihna ar ņweedreem un Liwonijas bruneneeņeem. 6) Utteezibas pret tatarreem.

Leišču-Kreewu walsts (Leetawa). 1) Rā isžehlās Leetawas walsts. 2) Leetawa šahļ apweenot kreewu reetumu semes. 3) Leišču-Kreewu walsts tuwoščanās Polijai. 4) Lublinas unija.

Nowgorodas walsts. 1) Winas stahwoķlis. 2) Tirdsneežiba. 3) Pahrwaldišchanas eefahrta.

Maščkawas walsts. 1) Seemel-austrumu Kreewijas šadališčanās. 2) Maščkawas walstinaas peeaugščana. 3) Pirmee Maščkawas kaafi. 3) Kulifowas kauja.

IV.

Leeli isgudrojumi un atradumi. Sinibas un mahščla. Reformazija. Tizibu kari.

Maščkawas walsts waras nostiprinaščanās. Jahnis III. apweeno leelkreewu walstinaas. 2) Nowgorodas un Tweras peeweenoššana. 3) Tataru juhgā beigās. 4) Pirmee šakari ar Wakar-Ciropu. 5) Jahnis III. paleef par žaru.

Žars Jahnis IV. Breešmigais. 1) Behrniba un pirmee waldiščanas gadi. 2) Wolgas peekraustes eekaroššana. 3) Kara kaudis. 4) Žars un bajari. 5) Dpriščina un žara bahrdšiba. 6) Semneeki un kaafi. 7) Sibirijas eekaroššana. 8) Liwonijas karšč.

Liwonijas walsts eefahrta katolu laikos. Rigas pilšehta. Ordēna uswara žihnā dehl wirswaldibas. Muiščneeku kahrtas attihštiba. Semneeku stahwoķlis. Liwonijas walsts šabrutiščana. Poļu laifi Widsemē.

Juku laiks Maščkawas walsti un jauna žaru dinastija. 1) Boris Godunows. 2) Wiltus Dimitrijs. 3) Šchuiķtis un Tuščinas saglis. 4) Semes militsču pulku izželščanās un wiņu darbiba. 5) Minins un Poščarķtis. 6) F. M. Romanowa iswehleščana. Semes seimu darbiba.

Žars Aleksejs Michailowitščs un Maščkreewijas peeweenoššana. 1) Žars Aleksejs un „Litumu kraħjuma“ iščoššana. 2) Semneeku un kaafu nemeeci. 3) Basnizas graħmatu laboššana. Basnizas šadališčanās (weztizibneeki). 4) Maščkreewijas jeb Ukrainas peeweenoššana.

Sweedru laifi Widsemē. Kursemes leelkungu walsts.

Kreewu dsiħwe un paraščas 17. gadu šimtenā beigās. 1) Platiba un eedsiħwotaji. 2) Rodarboščanās. 3) Kreewu attihštiba. 4) Pilšehtas un mahžas. 5) Senee tikumi. 6) Skolas mahžiba. 7) Ispreezas. 8) Tuwoščanās ar reetuma semem.

Zeturtais gads.

V. Jaunlaiku leelwalstis. Leelās pahrgrōfibas Anglijā. Frantschu karaļa walstis. Wahzija un Prūsija.

Peteris Leelais un wina waldischanas laiks.

1) Behrniba. 2) Wahzu zeems un brihwā nodarbošchanās. 3) Petera pilngadiba. 4) Rotaku karewji un flote. 5) Zelojums us ahrsemem un ta fetas. 6) Narwa un Poltawa. 7) Peterburgas dibinašhana. 8) Pahrgrōfibas: dšihwes parašhās, kara špehā, walsts pahrwaldischanā, isglihtibas leetās.

Kreewu kara špehka darbiba Widsemē un Igaunijā pirms Poltawas kaujas. Widsemes un Igaunijas peeweenošhana Kreewijai.

Behz Petera Leelā. 1) Walsts pahrwaldischana augstmanu rokās. 2) Elisabetes waldischanas šahkums. 3) Pirmā augstikola un pirmais kreewu sinibu wihrs — Lomonosows.

VI. Jaunakee laiki rectumos un ahrpus Ciropas. Ruhpneezibas usplaulschana (Anglija). Kolonijas. Leelā Frantschu rewoluzija. Napoleons.

Katrinās II. waldischanas laiks. 1) Winas iszelschana un waldischanas šahkums. 2) Šifundeweju komišijas šafautschana. 3) Turku kari un Krimas peeweenošhana. 4) Polijas šadalischana. 5) Ruhpneezibas un tirdsneezibas peeaugschana. 6) Pahrgrōfibas muischneeku un semneeku stahwokli. 7) Pugatschewa dumpis. 8) Pahrgrōfibas semes pahrwaldischanas leetās. 9) Skolas un rakstneeziba.

Kurfemes peeweenošhana. Baltijas tirdsneeziba. Pirmee šoki us semneeku brihwlaischana.

Aleksandra I. waldischanas laiks. 1) Keisars Pawils un Suworowa kara gahjeens pret frantscheem. 2) Aleksandra I. waldischanas šahkums. 3) Utteezibas pret Wakar-Ciropas notikumeem. 4) Tehwijas karš: kara šahkums, Borodinas kauža, frantschi Maskawā, Napoleona armijas behgšhana. 5) Kara isbeigšhana un wina fetas.

Frantschu-prušču eelauschana Kurfemē. Semneeku brihwlaischana.

VII. Jauno laiku šinibas, ruhpnēeziba un tirdsneeziba. Zagadnes leelwalstis: Franzija, Anglija, Wahzija-Prūsija, Austrija, Italija, Balkani.

Keisars Nikolajs I. un Krimas karš. 1) Kreewijas stahwoklis Keisara Nikolaja I. waldischanas laikā. 2) Krimas karš.

3) Sewastopoles aistahweschana. 4) Krimas kara sekas. 6) Rā dšihwoja kreemu muischneeki Alekšandra un Nikolaja waldišchanas laikā. 6) Dšimtlauschu stahwollis šhini laikā. 7) Šglichtiba un rakstneeziba.

Alekšandrs II. un semneeku brihwlaišchana. Semneeku brihwlaišchana. 1) Alekšandra II. waldišchanas šahkums. 2) a) Dšimtbuhšchanas atzelschana paleek neatleekama. b) Rā notika brihwlaišchana. c) Ko dabuja brihwlaistee semneeki.

Leelās pahrgrosibas dšihwes eefahrtā. 1) Semstu eewešchana Cefsch-Kreewijas gubernās. 2) Jaunu teefu eewešchana. 3) Wispahrejās kara klaušibas eewešchana. 4) Leele kreemu rakstneeki un mahšlineeki.

Klauschu laiki. Latweeschu gruntneezibas nodibinašchanās. Latweeschu atmodas laikmets. Pilsehtu usplaušchana.

Kari Balkanos un jaunu semju eekaroschana. 1) Karšch ar turkeem Balkanos deht slawu atswabinašchanas. 2) Kaukasa galiga eekaroschana. 3) Ceguwumi Ašijā.

Behdejo laiku notikumi. 1) Keisara Alekšandra III. waldišchanas laiks. 2) Kreemu-japanu karšch. 3) Pahrgrosibas kreemu dšihwē un walšts eefahrtā. 4) Walšts dome.

Baltijas pahrkreewoschana. Latweeschu gruntneeziba, pilšoni un strahdneeki. Skola, rakstneeziba un mahšla. Baltijas pahrwaldišchana un pahrwaldibas eefahrtā.

Leelais pafaules karšch.

Literatura.

1. Р. Випперъ. Очерки историческаго познанія.
2. В. Улановъ. Опытъ методики исторіи. (Bagata prahtiskeem padomeem un ašrahdižumeem uš literaturu).
3. С. Знаменскій. Исторія. Методы первоначальн. образов. Изданіе Педагогич. Академіи.
4. Покотилло. Руководство къ преподаванію исторіи.

Geografija.

Geografijas mahžibas mehrkis tautskolā ir 1) eepašhstinat behrnus ar dšimteni, 2) dot wiweem wispufigas sijas par tehwižu un 3) šneegt pahrklatu par žitām walštim un par semi, kā pafaules žermenī.

Geografijas mahzibai behrneem jaatwer azis dsimtenes jaukumu ispratnei, jamahza mihlet, zeenit sawu dsimteni un tehwiu un buht lepneem us tam. Behrni jaradina nowehrot ihstenibu un patstahwigi attehlot nowehroto; wineem jaemahzas saprast karti. Lai jarahda daschadee zilweku dsihwes weidi un to attariba no aplahrt-nes, jamudina tiziba sinaschanu un darbu nosihmei.

Mahzibai japamatojas us firnigu un asu dsimtenes un tas dsihwes nowehroschanu. Eksturcijas ar mehrišchanu un atstatumu un augstumu nowehrteschanu pirmais lihdselis us to. Otrais — plani, kartes, modeli, skizes un glesnas, ka ari behrnu paschu isgreesumi, modelejumi, sihmejumi un diagramas. Kas teeschi apskatams un apstaigajams, ar to jaepasihstas ta dabiškajā sastahwā; iweschi apgabali japahrstaiga pehz kartes, pee tam wifs, kas us kartes redsams, skoleneem pascheem iswedams. Tikai pehz tam sahlas skolotaja attehlojums. Tas nedrihkt sastahwet no sauseem skaitleem un apraksteem, bet tam jabuht aifraujošcham ar stipru personigu elementu, lai skolenu atminā eespeestos jo spilgtas ainas no apskatamā apgabala. Wehsturiski notikumi, weetu teikas, dseja geografiskajai ainai peeschkir wairak dsihwibas. Wifs eeguhtais stundas beigās skoleneem ihfi kopā saņemams, atstahstams un nahkamajā stundā atfahrtojams.

Wisa plascha geografijas weela pa gadeem sadalama tā, ka 1. skolas gadā kopā ar dabas mahzibu behrni eepasihstas ar sawu tuwako dsimteni (apriaki), 2. g. isnem Baltiju un ihsumā apskata semi un Kreewiju, 3. g. Australiju, Afrifu, Asiju un Amerifu, 4. g. Ciropu, bet 5. g. shkat apskata Kreewiju, iswedot salihdsinajumus un wispahrejus slehdseenus.

Pirmais gads.

1. Preešč metu bilde un plans; skolas istabas bilde un plans; skolas nams un ta plans. Debes puses us plana. Meridiana nosprauschana. Mehriščana, masichtabs, planu sihmejumi.

2. Skolas apfahrtnes: zeli un to garums, ehkas, laufi un plawas, lihdsenums, toku augstuma mehriščana, pakalnišč un ta augstuma ismehriščana, upite, tās platuma un dsikuma ismehriščana, uhdens straujuma mehriščana, upes gultne, krašti, isteka, awots, purws, meschs, daschadas semes. Skolas apfahrtnes plans. Peņemtas sihmes planeem.

3. Pagasts: ta sastahws, kalni un lejas, dihkis un esers, to dsikums, uhdens siltuma mehriščana esera wirsū un dibenā.

Pagasta plans. Weetu teikas. Eedfihwotaji un to nodarboſchanàs. Sajehga par darba daliſhanu. Eeguhſtoſchà un apſtrahdajoſchà ruhpnēeziba, tirdſnēeziba. Daſchadu noſaru darba rihi. Pagasta ſabeedriba. Pagastwalde un teefa. Raimiau pagasti.

4. D r a u d ſ e un tās plans: jaſtahws, kalni, lihdsenumi un lejas, upes un eſeri, zeki. Eedfihwotaji: walodas un tizibas; nodarboſchanàs: leel-, maſ-, un fiſhgruntneeki; amats un fabrika; tirgotaji, iſnehfataji, uſpirzeji, tirgus; gariga darba ſtrahdataji. Paſts, telegrafs un telefons. Baſnizas, kapſehtas, draudſes ſkolas. Draudſes pahrwalde. Raimiau draudſes.

5. U p r i n ģ i s un ta karte. Peenemtās ſihmes kartem. Aprinkā jaſtahws, pilſehſta, meeſti; zeki (mahju zekiſch, leelzekiſch, ſchoſeja, dſelſzekiſch). Aprinkā walde. Zelojumi pa aprinki pehž kartes. Daſchadu weetu augſtumu, upju garumu, eſeru leelumu, apdſihwoto weetu atſtatumu, eedfihwotaju daudſuma diagramas.

Otrais gads.

1. W i d ſ e m e, 2. K u r ſ e m e, 3. I n f l a n t i j a. Gaſtahws. Juhra. Juhras kraſti, kaſpas. Wirſus un apuhdenojums. Klimats. Gubernas walde. Gubernas pilſehſta. Eedfihwotaji un to nodarboſchanàs. Leelruhpnēeziba. Satikſmes zeki. Ceſkſhejā un ahrejā tirdſnēeziba. Zelojumi pa Widſemi un Kurſemi pehž kartes. Diagramas: upju garumi, eſeru leelumi, kalnu augſtumi un juhreas dſitums, eedfihwotaji pehž tautibas, tizibas, iſglihtibas un nodarboſchanàs, ſemes daſchada iſmantošana u. t. t.

4. I h ſ ſ p a h r ſ k a t ſ p a r I g a u n i j u.

5. G a l w e n e e d a t i n o B a l t i j a ſ w e h ſ t u r e ſ.

6. I h ſ ſ p a h r ſ k a t ſ p a r K r e w i j u: juhreas, kalni (to drupſchana, wulkani, ſemes trihzes), klimats, upes, eſeri, apgabalu ainas: ledus juhreas peekraſte, meſchu apgabali, ſtepes, kalnaji, zelojumi pehž kartes. Diagramas, ſalihdſinot Baltijas geografiktoſ datus ar plaſchàs tehwijas dateem.

7. S e m e ſ w e i d ſ. Debeſs ſpihdekki. Globuſs un ſemes greeſchanàs ap ſewi. Grahdu tihkls. Semes zekiſch ap ſauli. Klimatiſkàs joſlas. Plani globuſs. Gauſſeme un okeani. Salas, puſſalas un ſemes ſchaurumi. Juhreas lihtſchi, juhreas ſchaurumi. Semes eekſchpuſe un garoſa.

Trefchais gads.

1. **Australija.** Apmehrs, robeschas. Useeschanas wehsture. Saussemes wirsus un klimats. Uhdeni. Stahdu un dsihwneeku walsts. Eedfihwotaji un to nodarbofchanas. Satiksme. Tuwejas un tahskas salas.

2. **Afrika.** Apmehrs un robeschas. Ispehtischanas wehsture. Wirsus, klimats, upes un eseri. Stahdi un dsihwneeki. Eedfihwotaji. Apstats pa dalam: Seemelafrika, Ekwatoriala Afrika, Deenwidus Afrika. Salas.

3. **Asija.** Apmehrs un robeschas. Ispehtischanas wehsture. Wirsus, klimats, upes un eseri, stahdi un dsihwneeki. Eedfihwotaji. Apgabali: Asijas reetrumi: Mas-Asija, Sirija un Palestina, Mesopotamija, Arabija; Irana: Persija un Afganistana. Widus Asija, Tibeta, Austrumu Turkestana, Mongolija. Deenwidus Asija: Indija, Aisindija, salas; Austrumu Asija: Kina, Japana. Seemeku Asija.

4. **Amerika.** Apmehrs un robeschas. Useeschanas wehsture. Seemelamerika: wirsus, klimats, upes un eseri, stahdi un dsihwneeki; eedfihwotaji; polarais apgabals, Kanada, Sawaenotas walstis (fihkats apstats). Widus Amerika: Meksika, Reetumu Indija. Deenwidus Amerika: wirsus, klimats, upes un eseri, stahdi un dsihwneeki, eedfihwotaji. Tropiska D. Amerika, Laplatas apgabals, Rordiljeru apgabals. Zelojumi, diagramas.

Zeturtais gads.

1. **Eiropa.** Apmehrs un robeschas. Iglishtibas un eepafishchanas gaita. Wirsus, klimats. Upes (diagrama), eseri (diagrama), stahdu joslas ar dsihwneekem, eedfihwotaji. Walstu pahrkats ar leeluma un apdfihwotaju diagramam (nemot par iseju Baltiju).

2. **Deenwidi.** Pireneju pusala: fihjiks apstats, eedfihwotaji. Spanija un Portugale. Apeninu pusala. Balkanu pusala.

3. **Widus Eiropa.** Alpi. Schweize. Austrija un Ungarija. Wahzija.

4. **Reetumi.** Holande. Belgija. Franzija. Anglija.

5. **Seemeki.** Danija. Skandinawija. Diagramas, zelojumi.

6. **Stahdu un dsihwneeku geografija.**

7. **Zilweku rasas, walodas, tizibas, dsihwes weids un nodarbofchanas.**

Peettais gadš.

1. Ihs wehsturifšs pahřřkats par Kreewijas peeaugřřanu.
2. Semes wirřus, ta dařřhadibu rařřřanšs un pahřřmainas. Dařřřhada aramšs kařřrtas seme un to jořřlas. Saľihđsinofřřas diagramas par semes řřařřahwu.

3. Kreewijas upju sistemas, řřanaki, eřřeri (ledus laikmets un řřals).

4. Stařřđu un đřřihwneeku jořřlas Kreewijš.

5. Eedřřihwotaju řřkaitš, řřaľihđsinot ar řřitšm walřřtim (diagramas), eedřřihwotaju daudřřsums dařřřhadšs walřřtis (diagramas), řřa ari dařřřados Kreewijas apwidos (diagramas), pilřřeřřtneeku un lauźřřneeku řřameřřrs, wiřřreeřřřu un řřeeweeřřřu řřameřřrs, dařřřhadu weřřřumu řřameřřrs, đřřimřřtiba un mirřřtiba, eedřřihwotaju peeaugums; emigracijš un pahřřweetořřřanšs; eedřřihwotaju řřadalřřřřanšs tautšs un tizibšs. (Wiřřur diagramas).

6. Kreewijš řřa řřemřřkopibas walřřts: lauřřřaimneezibas sistemas, seme řřa ihpařřřřums, semes iřřmantořřřana, kulturšs řřařřđi, to iřřplařřtiba un rařřřa (diagramas), rařřřas řřameřřrs ar eedřřihwotaju řřkaitu, labibas tirdřřneezibš; řřaknu un augľu kultura; meřřřřkopibš, meřřřřu ruřřpneezibš un tirdřřneezibš. Lopřřkopibš: řřirřřkopibš, ragu lopi, aitas, zuřřřas; lopu tirdřřneezibš; putnřřkopibš un medibš; řřwejš un řřiwłopibš. Peľnš eeřřřana.

7. Ruřřpneezibš: wehsturifšs pahřřřkats par attihřřtibas gaitu un tagadejais řřařřwłķis. Tekřřtilš ruřřpneezibš: kofwilnas, linu un řřanepaju, řřihđa apřřrađdařřřana. Baribas weelu ruřřpneezibš: maltuwes, řřweeřřřnizšs un řřeernizšs, řřřura ruřřpneezibš. Đřřihwneeku weelu apřřrađdařřřana: ađřřminibš, řřwetsřřu, řřeepju un tauřřu ruřřpneezibas. Roka apřřrađdařřřana. Akmenogľu rajoni. Nařřta un petrolejš. Đřřelřřs ruřřpneezibš. Žitu metalu un mineralu eeguřřřana un apřřrađdařřřana. Mařřřřlas ruřřpneezibš un ģimenes ruřřpneezibš.

8. Sařřitřřme: wehsturifšs pahřřřkats par attihřřtibas gaitu, eeřřřřřemes řřařřitřřme pa uđđeni, juřřřneezibš, tirdřřneezibas flote un juřřřas tirdřřneezibš, đřřelřřřželi, řřřořřejas un leelželi, pařřts, telegrařřs un telefons.

9. Tirdřřneezibš: pařřaules tirdřřneezibš, Kreewijas ađđeřřš un eeřřřřeřřš tirdřřneezibš.

10. Tautas iřřľiřřtiba: pirmsmařřžibas řřkolu un eedřřihwotaju řřameřřrs, ģrađřřmatneezibš, wideřřš un augřřtařř iřřľiřřtiba. Urodneezijřřš iřřľiřřtiba.

11. Walřřts aiřřřardřřibš Kreewijš un řřitur, armijš leelums, řřara flote, eerotřřři, iřřđewumi.

12. Finanzes. Genehmumu awoti, isdewumi.

13. Kreewijas stahwoklis zitu walstu starpâ. Walstu kolonijas un to daschadi tipi. Kreewijas nomatu nosihme.

14. Kreewijas walsts satwerime un administratiwâ eefahrta, salihdfinot ar zitâm walstim.

Rehfinaschana un geometrija.

1. Rehfinaschanas un geometrijas kurtis sadalams konzentros, katram gadam saws konzentrs. Katra tablakâ mahzibas gada kurtis ir ari pa dalai eepreekschejâ atfahrtojums. Katrs konzentrs aptwer wifu, kas behrneem us atteezigas attihstibas patahpes saprotams. No kaut kahdas sistemas, kâ weseli skaitli, salikte nosauktee sk., weenkahrjch. dalas, desmitdalas u. t. t. newar buht rehfinaschanas kurtâ tautskolâ ir runas.

2. Weela usdewumeem janem a) no dabas sinibam (fisikas, kimijas, meteorologijas u. t. t.), b) no statistikas un c) no praktiskâs dsihwes.

3. It ihpashchi pirmos konzentros weela japeemehro behrnu dsihwei un tâm dabas parahdibam, kas behrneem teeshchi peeeetamas nowehroschanaî. Newar tapehž wisâs skolâs leetot weenu un to paschu usdewumu grahmatu, kâ tas noteek lihds schim. Pilsehtneeseem janem weela wiswairat no weetejâs pilsehtas un laufskolâs no lauku dsihwes.

4. Rehfinaschanas un geometrijas stundâs pehž eespehjas jaeewehro darba prinzijs. Tikai tad skoloni peefawinasees wajadsigâs sinaschanas tâ, kâ lihds ar skolas atstahjchanu neaismirjis wižu, ko skolâ mahzijuschees.

5. Kâ pilsehtâs tâ us laukeem nepeezeeschamas matematiskas efskurrijas. Minesim tikai daschus peemehrus: nowilkt taisnu stigu us lihdsenuma un kalnainâ apgabalâ, ismehrit upes platumu un straujumu, ismehrit koka waj mahjas augstumu u. t. t. war tikai efskurrijâ.

Atstahjam katram skolotajam pilnigu brihwibu konzentru paplaschinaschanaî, ja skolenu attihstiba to atlawj.

Wirmais gads.

1) Skaitli no 1—10, saskaitischana un atnemischana. 2) Skaitli no 1—20, wisas 4 darbibas. 3) Nosauktee skaitli un darbibas ar teem. 4) Dalas $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, to saskaitischana un atnemischana.

Darbibas ar konkreteem škaitleem, nemot školeneem lihds dašchadu preekšchmetu toletzijas, kà: reekstus, konfettes, olinas u. t. t. Školeni lipina no mahleem waj plastilina un isgreesch no papira dašchadus preekšchmetus, tos škaita un šastahda ar teem usdoschanas. Usdewumos weena darbiba. Školenus nodarbina tikai klajē, mahjas darbus neusdod. Usdewumus šastahda wairak pašči školeni un ilustrē wiaus simejumeem. Dalu rehkinos tikai konkreti peemehri. Ēepasichanas ar mahrzinu, pehdu un aši, nedelu un deenu, rubli un kapeiku, pee tam mehreem nepeezeeschami jabuht klajē.

Štrais gads.

Štaiki no 1—100, wišas 4 darbibas. 2) Šalitte nosauktee škaitli un darbibas ar teem. 3) Dabas $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{5}$, šastaitichana un ataemšchana, weeglatee reisinaschanas un dalischanas gadijumi. 4) Grahmatwešchana. 5) Dabas nowehroschana un widejee škaitli. 6) Laika rehkini.

Reisinaschanas tabeli školeni peesawinas usdoschanas rehkinot. Usdewumos war buht wisleelakais 3 darbibas. Darbiba ar šalitteem nosaukteem škaitleem peelaišchami tikai 2 nosauktami. Grahmatwešchana školeni šah ar šawu eehmumu un isdewumu peerakstichanu kontoburnizās. Mehnešcha beigās klajē noslehds un taiša dašchadu isdewumu iswilkumus, peem. isdew. grahmatam, brokastim, rakstamleetam u. t. t. Šo pašču dara ari gada beigās. Šcho iswilkumu diagramas.

Dabas parahdibas nowehrojot školeni peesihmē jauku, apmahkušos, leetainu un pehrkora deenu škaitu mehnešchos un gadā, šcho nowehrojumu diagramas un grafikas. Laika rehkinos wairak wehribas japeegreesch weetejām dabas parahdibam, peem. upju aishalichanai un ledus eeschana, pehrkora šahfumam un beigam, gahju putnu želošchana u. t. t.

Geometrija. Jasneeds dašchadi konkretiseti jehdseeni no geometrijas, meklejot paraugus apfahrteja dabā un dsihwē, kà ari pehž pašču školneeku pagatawoteem un špezieli eegahdateem modeleem un simejumeem. Šakarā ar simešchana jasneeds jedseeni par dašchadašchadām geometriskām formam, wehl neeeejot plašchos peerahdijumos. Šahdā kahrtā, isejot no preekšchmeteem šakarā ar simešchana jaeemahžas pašiht: punktš, linija, liniju wirseens, paralelas un perpendikularas linijas, stuhri, tichetrstuhri, trihsstuhri, trapezijas un rombi, riņķis u. t. t. Wišs tas jadara, kà jau šazits, meklejot peemehra preekšchmetus apfahrtnē un dibinotees us mehrišchana un usdewumeem.

Trefchais gads.

1) Skaitli no 1—1000, wiſas 4 darbibas. 2) Salittee noſauttee ſkaitli. 3) Platibas un tilpuma mehri. 4) Weenfahriſchās daſas, wiſas 4 darbibas. 5) Deſmitdaſas (tikai deſmitās un fimtās daſas). 6) Grahmatweſchana. 7) Meteorologiſkā ſtažija. 8) Negatiwee ſkaitli.

Pahrejot ſalittos noſauttos ſkaitlus jaepaſiſtina ſkoloni ar metru ſiſtemu un tikai ar dſihwē leetojameem: metru, km, zm, mm, gr., fgr., itru; wiāu ſalihdſinaſchana ar Kreewijas mehreem.

Platibas mehrot newar aprobeſchotees tikai ar taiſnſtuhri, bet jamehri ari paralelogramu, trapeziju, trihſtuhru, daudſtuhru platibas, ſas praktiſkā dſihwē beeſchaki ſaſtopamas kā kwadr. un taiſnſtuhri. Tam japeweeno kuba, priſmu, piramidu wirſplatibas mehriſchana.

Kuba, taiſnās taiſnſtuhra priſmas, trihſtuhra priſmas un piramidās tilpumi. Rā platibas, tā ari tilpumi jamahža mehrit konkreteem peemehreem, beſ kaut kaḥdām formulam.

Grahmatweſchanā pahreet uſ gimenes budſchetu, gada beigās wiāa grafiſkas un diagramas. Ja ſkoloni nedabū rakſtamleetas un grahmatas par welti, tad ļoti wehlams eerihkot uſ kodperatiweem pamateem ſkolenu rakſtamleetu un grahm. weikalu; gada peſāu lemji ſkoloni wiſpahrigam mehrikim.

Weetejās ſkolas un pagaſta ſtatifiſka, wiāas grafiſkas un diagramas. Salihdſinoſchā ſtatifiſka: ar kaimiāu pagaſtu un wiſpahrigo (ſkolu apmekleſchana, iſdewumi tautas iſgļihtibai, grahmatu un laiſrakſtu ſkaitis uſ weena eedſihwotaja u. t. t.).

Geometrija. Jādibinas uſ mehriſchanu wiſwiſados wirſeenos. Mehriſchana un ſalihdſinaſchana, wedot ſakarā ar aritmetiſkeem ſkaitleem un praktiſkām wajadſibam. Attahlumi, platiba daſchados weidos. Tilpumi daſchadās formās, atkal wiſu wedot ſakarā ar praktiſku, neſchērot planimetriju no ſtereometrijas.

Žeturtais gads.

1) Numerazijs. Neaprobeſchota leeluma ſkaitli. 2) Darbibas ar weenfahriſchām daſam, neleetojot daſas ar leeleem ſkaititajeem un daſitajeem. 3) Deſmitdaſu uſdewumos, jaatmet periodiſkās daſas, bet wiāu weetā jaepaſiſtina daſiſchanā ar daļiſumu, kam ſināma pareiſība (приближенное частное). 3) Grahmatweſchana maſā ſaimneežibā (praktiſki). 4) Ripas platiba, žilindra, konuſa un bumbas wirſplatiba. 5) Žilindra, konuſa un bumbas tilpumi (no konkretas

mehrischanas iswestas formulas). 6) Daschadu rehķinu řastahdiřhana. 7) řagasta budsĥeta apřkatiřhana. 8) řozentu rehķini.

Wehlams buhtu, lai katrā řkolā buhtu řkolenu řastahditas weetejās dřihwes un dabas parahdibu řtatistiskas grafiskas un diagramas, tīfai řkolotojām jāřkatas, lai wiņām buhtu teeřĥam ihřtenības rakřturs.

Ģeometrija. Ģařawed řistemā dabutee Ģeometriskē jehdřeeni un jāsneeds wiřā ihřmā elementarā planimetrija un stereometrija. Ģehdřeeni par řemes mehřneežibu. Plani.

Literatura.

Э. Мейманъ. Лекціи по экспериментальной педагогикѣ.

Юнгъ. Какъ преподавать математику.

Gerlach. Lebensvoller Rechenunterricht.

Zelms. Aritmetika.

Штеклинъ. Методика ариѳметики.

Волковскій. Руководство къ „дѣтскому міру въ числахъ“.

Соколовъ. Наглядный ариѳметическій задачникъ.

Gerlach. Des Kindes erstes Rechenbuch.

Астрябъ. Наглядная геометрія.

Кемпбель. Наглядная геометрія.

Шохоръ-Троцкій. Геометрія на задачахъ. (Книга для учителя).

Dabas řinibas.

Dabas řinibu mehřķis — behřnus eepařķřtinat ar apřahrtejo dabu un teem řpeĥeem, řas wiņā darbojas, peeradinot wiņus nowehrot un taiřit řlehдřeenus, řā ari rahdit, řā zihweķs dabas preeķřĥmetus un tās řpeĥtus iřmanto řawām wajadsřibam.

1. Weela řakahrtojama tā, řa neapřkata atřewiřĥķus objektus, bet dabas ainas, řur atřewiřĥķee objektī parahdas uř weřelas dabas ainas fona. Ģopřaderigais apřkatams řopā, peĥz eespeĥjas řařtot ari řiřķu ar dabas řahřteem.

Dabas mahřiba tautřkolās naw řadalama atřewiřĥķās diřķiplinās — řiřķa, ķimija, botanika, řoologija u. t. t. bet dabas preeķřĥmeti un parahdības apřkatami řopřatarā.

2. Apřrahдajumā walda ne řauřs aprařķis un ķlasiřķazija, bet biologīķs apřķats. Behřneem jaredř, řā dabas buhtne rodas,

tā ta šawam usderumam apbrunota, tā peemehrojas apstahkeem, tā barojas un šargajas, tā atšewišķee organi ispilda šawu usderumu. Wineem jaatšahrst kopsafars wišā dabā un jāprot to wišu šķaidri išteikt.

3. Pats apstrahdajums pamatojas us nowehrojumeem un fleh-dseeneem, kurus behrns atnes jau lihdsi školā eestahjotees. Tahlakā darbiba dibinajas us kopejeem nowehrojumeem, školenu patstahwigeem nowehrojumeem un eksperimenteem.

4. Lai behrni mahzitos patstahwigi nowehrot un ašinatu škatu, wineem jādod pehz eespehjas us katru stundu nowehrojumu usderumi. Dašči prozeši dabas dšihwē prasa nepahrtrauktu nowehrošchanu. Te išwedami mehginajumi klasē, školās dahrsā. Dabas buhtnes, pehz eespehjas, jarahda paščas. Ja tahdas naw dabujamas, tad war leetot preparatus, modekus, šihmejumus. Wislabatos pakalpojums dod školotaja pašča šihmejumi klasē un behrnu šihmejumi burtnizās.

5. Ušškaititā weela pahrejama šaškanā ar dabas mainam un zilweku darbeem, kaheht weelas šakahrtoschana un šeku rinda atstahta katra školotaja pašča eestatam, šaškanā ar wina školās apstahkeem.

Pirmais gads.

A. Wajaras beigās.

Deenas garums un šaules stahwošlis (augštums); debesš puses. Pusdeenas ehnas garums. Šiltums, wina eespaids us uhdeni, zeeteem preeššmeteem (šemi). Gaišs. Šiltuma eespaids us gaišu. Šiltuma mehrišchana. Gaiša, uhdena un šemes temperaturas mehrišchana. Uhdens išgaroschana, garainu šabeeseschana, migla, rafa, leetus. Pee išgaroschanas pahri paleekosčas zeetas weelas.

B. Uugi dahrsā un šaknu dahrsā.

Nowehrot pee leštojas, širna, burkana, rutka, šahpošta, ahbeles un ziteem dahrša augeem un ištabas puķem:

Šakne, tā uhdens uššuhzeja, daba, tā uhdens išgarinataja. Šahdu baribas weelu krahtuwes.

Kahdeem noluhķeem šahdeem wajadšigas krahtuwes? (šalihdsinat burkanu, rutku, šahpostu, u. z. I. un II. gadā; nō kureenes radees otra gada garais štuhlajs, šeedi, augši u. t. t.?)

Seeds, medus, feeda weesi.

Uuglis; sehkla, winas nosihme auga dsihwê.

C. Rudens. Gewads.

Saules lehti un reeti 10. sept.; deenas garuma masinaschanàs, pusdeenas ehnas pagarinaschanàs („Saules zeta“ pamasinachanàs). Gaisa, semes un uhdens temperaturas trischana. Rudens eesihmes kà pehdejàs sekas (migla, leetus, šalnaš, pahrmainas pee augeem un dsihwneekem, zilweka dsihwe).

D. Zilweka gaitas.

Uugu baribas weelu krahtuwju, augku u. t. t. ismantoschana no zilwekem. Schis „raschas“ nowahšchana dahrsâ un tihrumâ. Muhšu labibas. Kartupelu lauks. Lini un kanepes.

Rudens darbi dahrsâ, tihrumâ, rijâ, flehti, pagrabâ... Dfir-nawâš. Milti un putraimi. Maises zepšchana. Cesals. Seemas sehjas eestrahdaschana.

E. Muhšu mahjlopi un putni.

Sirgs kà zilweka palihgs ar sawu špehtu, ahtro gaitu, gara ihpaschibam, kermena dalam (ahda, mehšli, spalwas). Bariba, tàs šatwerschana; sobi. Rà aisstahwas. Masš kumelšch.

Gows, winas derigums. Gows, kà augu ehdašs (mehle, šokki, sobi). Utgremoschana. Gows eerotšchi. Nagi.

Uita. (Salihdsinajums ar gowi; kasa).

Zuhka, tàs derigums. Baroschanàs (wisu ehdeja; šnukis, sobi). Rà aissfargata no aufstuma. Siweni.

Suns. Kuras ihpaschibas padara par zilweka draugu un palihgu. Juhtekli. Baroschanàs (bariba, tàs eeguhšchana, sobi, mehle, lašchana) šuna daschadibas. Ruzeni.

Ratis. Baroschanàs. Rà kermenis peemehrots laupitaju dsihwei (juhtekli, stahws, pehdas un nagi, sobi). Raša daba. Rašeni. Kamdeht šchos dsihwneekus sawz par sihditajeem?

Wista—putns. Rà putni isschiras no sihditaju dsihwneekem (kahjas, spalwas, spahrni, knahbis, pehznahzeji). Wista, kà semes putns (spahrni ihši, kermenis smags, kahjas špehzigas). Bariba; zahlis. Kadeht wistai drihšt buht dauds zahlu? (lihdsbehgki; paschi šeto mahtei).

Nowehro, kà dšer, kà ehd. Waj baribu šasmalžina, waj norij graudus wejelus?

Pihle — peldetaju putnš (meesai laiwas forma, apklahta beesu spalwu un duhnu kahrtu, ellas dseederi, kahjas kà airi). Bariba. Kadehl eet uhdeni? Pihleni.

Balodis. Kadehl war augstu un weegli laistees (garens kermenis, šmaili spahrni). Bariba. Kadehl nespehj graudus šasmalžinat? (Knahbis wahrigs). Rà djer. Masuki. Kadehl nedrihtst buht daudš behrnu? (lišdguki, gruhiti kopjami).

F. Dabas dšihwe rudenī. (Turpinajums.)

Araja pawadoai; wahrna, sehjas wahrna u. z. Ko putni mekle arumos. Bahju putni. Bahju putnu laišanās kahrtiba (rindā, kahši, kamolā). Gaiša pretestiba. Kapehž bahju putni aš-laiščas? Kaphuri un winu eekuhnošchanās (eekuhnošchanās noweh-rošchana, kuhniu usglabafchana).

Rudsu un seemas kweeschu dihgšchana un ašnoschana. (Sirna un pupas deedšefchana). Rà stahdi iſsehj sehklas?

Sarma, sneegš, leduš, krusa. Mahkonas. Wehjšch, ta wirseeni. Leetus mehrišchana, gaiša temperaturas nowehrošchana; mahkonas, winu wirseeni. Wehja štiprums un wirseeni.

Lapu raiššchanās un nobiršchana. Pumpuri, seedu pakarinas. Stahdu ſagatawošchanās uš dušu. Dšihwneeku ſagatawošchanās uš seemu (waſaras ſpalwas maina, tauku krahjumi). Šilweku ſagatawošchanās uš seemu.

G. Seema. (Gewads.)

Deenas un nahtš garums 10. dez. un pušdeenas ehnas garums. Saules lehkti un reeti ſalihdſinot ar auguſtu nu ſeptembri. Gaiša temperatura. Seemas dabas ſawadibas. Stahdi seemas duſā. Rudsu laukš. Dšihwneeku duſa. Mahjas dšihwneeki seemas dšihwoſtoš; pahrmaina winu dšihwes apstahktoš, bariba u. t. t.

H. Šilwekš ſeemā.

Baribas eeguſšchana un apſtrahdaſchana. Bahdiba par apgehrbu. Mahšlopu apgahdaſchana. Ruhpeš par dšihwoſli, par ſiltumu. Braukšchana ſeemā ſalihdſinot ar waſaru. Daſchadi amati, materiali, darba rihtki. Behrnu dšihwe (mahjās, ſkolā, weeſoš).

I. Seemzeefchu dšihwneeki.

Sakiš — augtu toku poſtitajš ſeemā. Sobi. Bariba waſarā. Rà war paneſt ſeemas aukſtumu? Seemas ſpalwas krahſa ſalihdſi-

not ar wafaras. Cenaidneeki, glahbschanàs no eenaidneekem (smalka dširde, ahtra gaita, zilposchana).

Lapša — laupitaja. Kermena buhwe. Bariba. Sobi. Spalwa wafarâ un seemâ. Dšihwoklis. Salihdsini ar funi.

Wahwere. Wahweres „ligšda“ un baribas krahjumi. Wahwere faulainàs un fala deenàs. Rà wahwere peemehrota dšihwei tokos (pirksti, kahjas, kermenis, aste, nagi). Bariba. Wahwere — ſchurkas un ſaka radneeze — grauſeja (sobi, luhpas). Dšihwes weids.

Ahpšis — seemas midſeni. Rà ahpšis ſpehji darinat ſewalu? Kamdeht ta wajadſiga? Ahpšcha medibas (takſchi). Kermena buhwe (pehdminis). Bariba (sobi). Rà ſpehji pawadit ſeemu meegâ beſ ehſchanàs (tauku krahjumi ſem ahdas rudeni).

Sikſpahrnis — seemas meegâ, atmoda ſiltumâ. Kermena buhwe un kuſteſchanàs weids (kahjas, pirksti, lidu plehwe; juſchanàs ſpehja, redſe). Bariba (sobi — kufainu ehdejs). Kadeht ſeemu guk? Noſihme dabâ.

Pawafari.

Deenas un naktš garums 10. martâ, lehkti un reeti, puſdeenas ſaule un ehnaš garums ſalihdsin. ar agrak nowehroteem. Temperaturas un laika eefihmes. Mahjas dšihwneeki pawafari (atneſchanàs, maſuli). Roku un kruhmu pumpuri, wiau plauzeſchana. Lezeklu ſagatawoſchana. Puhpoli. Ruhniu pahrwehſchanàs. Kufainu atmoda (taurini, muſchaš, bites). Gaſju putnu atgreſchanàs. Putnu kalendars. Nowehrojumi pee ſtraſdu aurina. Stahrks un wina ligšda. Beſdeliga un tâš ligšda. Sehllu deedeſchana podos, kaſtès, lezekli, dahſâ un nowehrojumi. Dirmee ſeedi (ſeedu kalendars). Putnu ligšdu nowehroſchana. Ligšdbehgiti un ligšdguti. Kurkuti un to audſeſchana.

Otrais gads.

A. Dahſâ.

Rà ſtahda lapas nowada ſaknem uhdeni.

1) Nowehrojumi pee beetes, kahta, burkana, kaſpoſta u. ž. Widuzi raſinataji augi.

2) Nowehrojumi pee kokeem (par peem. leepa), kruhmeem u. ž. apmali raſinatajeem.

Stahda teekſchanàs pehji ſaules (apſaulotâ puſe bagatata ſareem, ſchubureem un lihds ar to lapam). Lapu moſaika; augſchejâš lapas neaiſehno apaſſchejâš (burkanaš, ſaulgreefe).

Stumbura fleeschanàs uf augfchu a) patstahwigi (koti, faulgreeses u. z.), b) ar wihtau palihdsibu (firnis, kirbis u. z.), c) ar tihschanos (kahrfschu pupa, apinis).

Seeds, wina atsewischkàs dakas un to nosihme; (nowehrojumi: kahlis, firnis, baltà nahtre, magone, faulgreese, zuhtu peene u. z.). Divdsumuma un weendsimuma seedi (gurkis, kirbis).

Rufaini kà seedu apputinataji (seeda forma peemehrota sinameem kufaineem, peem. baltà nahtre un semes bite, baltais ahbolinsch un bite); medus seedà; seeda spilgtà krahfa un smarscha.

Bite — mahjas dsihwneeks. Dsihwe tropà. Bischu sabeedribas lozekki. Speetoschana. Darbi tropà. Bites seemà. Kà bites kermenis peemehrots winas darbam. Bites elposchana. Bites eenaidneeki. Aissfargaschanàs. Bitei lihdsigi kufaini; semes bite, lapsene u. z.

Muscha. Kermenis ihpaschibas, attihstiba, kaitigums. Zihna. Muschas radineeki; galas muscha, dunduri.

Taurini un to kaspuri.

Sirneklis. Kermenis, tihks, kufainu kerschana.

Augli un to fehllu isplatischanàs (zuhkpeene, guschna, kawa, ofis, leepa, dadscha galwas, ogas).

B. Meschs.

Egle un preede rudenì (tscheekuri, fehklas, saru rinke).

Dsols un sihle. Pangas.

Kofa wezuma nosazischana pehz zelma gada rinkeem.

Lafda un reekts.

Gaismas daudsums daschados meschos. Mescha apatschaugu bagatiba atkaribà no gaismas daudsuma u. z. apstahkeem.

Meschs, kà mitruma usglabatajs. Suhnas un kehropji.

Sehnes. Ehdamas un giftigas sehnes.

Mescha dsihwneeki; stirna, salihdsinot ar gowi. Dsenis — kotu dsihwneeks (pereklis, pahrtika, pirksti, aste, galwa un kaks, knahbis, mehle). Dsena nosihme meschà. Sihlis (wina nedarbi), teteris, irbe (fal. ar wistu), kruskfnahbis (seemzeetis; bariba, knahbja sawadiba, aissfarga krahfa).

Sihlite, no kà pahrtelk seemà, derigums.

Skudras. Sabeedribas lozekki. Darbi, nosihme meschà.

Gleemeschi. Kermenis. Elposchana. Kà aissfargats pret isschuhfchanu. Bariba, kufstibas, wairoschanàs, seemas dufa.

C.

Archimeda litums. Spezifistais ūvars. Peldeshana. Beena un spirta mehritaji. Komunizejoshee trauki. Awots, uhdens wads. Aka. Struhklu aka. Artesistā aka. Hidrauliskā prese. Hidrostatiskais speedeens. Kapilari (ūhnas, ūhnes).

Gaiša speedeens. Pumpis. Schirze, gaiša pumpis, barometrs. Gaiša kustibas (wehisch un weesufi).

Magnetisms. Elektriba (peewilkschana un atgruhschana, leidenes pudele, labi un slitti waditaji, elektribas dsirkstele, elektribas maschina. Sibens un pehrkons. Sibens nowaditaji.

D.

Uhdens. Tihrs un netihrs, zeets un mihssts uhdens. Fil-treschana. Destileschana. Apflehtais ūltums uhdenim wahrotees un ūneegam un ledum kuhstot. Termometra isgatawoschana. Uhdens apjoms ūalā.

Granits, wina ūadrupschana. Smiltis, mahli. Stikla isgatawoschana. Mahla trauki. Porzelana keegeli.

E.

Bawafara atmoda meschā; lasdas seedeschana. Behrsa ūulu tezeschana. Pumpuru raifschanās. Daschadu lapu kotu plauschanas laifs un jauno lapu ihpatnibas (krahša, ūmarscha, weids u. z.). Koku seedeschana. a) wehiseedainee (lasda, behrs, osols), b) kufainu seedainee (kawa, ahbele, kirsis, pihladsis, kastanis). Weenmahjigee (osols, behrs) un diwmahjigee augi (wihtols).

Egles un preedes jaunee afni; wina seedi.

Mescham kaitigee kufaini (tineji, kirmji, osolwabule u. z.). Putni un wina nosihme kufainu isnihzinashanā (dsenis, dsseguse). Kirsaka. Kirsakas meesas temperatura un usturas weeta. Winas krahša. Kirsaka — laupitajs (juhteffi, kustibas, nagi, mute, wairoschanās). Salktis. Kustibas. Bahrtikas eeguhschana. Uhdas maina, wairoschanās. Seemas gūla. Odse. Pasihshanas sihmes. Krahšas atkariiba no dsihwes weetas. Baribas eeguhschana (gifts sobi). Ko darit odses kostam?

Bawafara pušes; palasdene, wehgotne, kreimene, wijolite. Semes stumbra nosihme. Tulpe, sofu siphols. Sihpola nosihme. Maspurene, zihrulite, dsseguschpušes, guma nosihme.

Plawa. Plawas nosihme lopkopibā. Sausa un mitra plawa. Galweenee saufas plawas augi. Mitras plawas augi un seme (dsells-

ſahle, grihſchli, ſaku lipinas, ſuhnas, ſtahbenes). Zini. Plawu grahwofchana. Drenefchana. Gauſu plawu appluhdinaſchana. Niweleſchana. Plawu mehſloſchana.

Warde. Uhda, uſturas weeta, kraſja, bariba. Juhtekli, kuſtibas, mute. Wairoſchanàs.

Tihrumâ. Waſaras labibas. Tihruma nogatawoſchana, ſehjas mainas kahtiba un lauku ſtaits, daſchadu labibu ſehſchanas laits, eeſtrahdaſchanas ſawadibas u. t. t.

Papuwe, winas mehſloſchana, apſtrahdaſchana. Rudſu ſeedeſchana. Uhboliſch. Stahdu lapu duſa. Tihruma neſahles (rudſupukes, fokali, magones, lahtſchaufas, guſchmas, toſas, piſpenes, lauku neſke. Seeda duſa. Uhbolina ſihds. Stahdi paraſiti.

Zihruls (dſeeſma, kraſja, liſda, olas). Paipala, greſe, lauka irbe, lauka pele (ſobi, kaitigums). Wanags un puhze kâ pelu iſnihzinataji. Wanaga kraſja, liſda, kermenis ſaſkanâ ar laupitaju dſihwes weidu. Puhze—laupitajs „naſts putns“; ihpatnibas ar to ſakarâ.

Siſenis. Wina dſeeſma, kuſtibas, baroſchanàs, wairoſchanàs. Oſolwaboles kaſpuri (kâ attihſtas, kaitigums).

Sleeka. Dſihwes weeta, kuſtibas, bariba, juhtekli, noſihme ſemkopibâ.

Kurmis. Kâ kermenis peemehcrots dſihwei ſemê; bariba; noſihme dabâ un zilweka dſihwê.

Treſchais gadš.

A.

Utmata. Stahdu peemehroſchanàs ſauſai weetai: 1) lapas mitruma uſglabatajas (laimiſch, ſaku rahzenis, amols, ſalihds. iſtabas kaktuſu, aloe), 2) lapas ſihtas, puhtam apauguſchas (wehrmele, kaſu pehd.).

Stahdu aiſſargaſchanàs pret dſihwneekem. Dadscha dſeloni, gundegas giſtigâ ſula.

Purws. Kuhdras ſuhna. Kuhdra. Silene. Dſehrwene. Zahzene. Wahweraji (winu peemehroſchanàs pahraſ mitrai dſihwes weetai). Raſene. Lauzene (winas ihpatnejâ baroſchanàs). Kihwite (kaſjas, dſihwes weeta).

Eſers. Eſermalas augi (diwdabju ſuhrenes, uhdens gundega, needra, kalwe, wardulenes, bultenes, uhdens lehpes, uhdens ſeedi (Lemn). Scha ſtahda ihpatnibas ſakarâ ar augſch. weetu. Eſera ſaſchaurinaſchanàs, pamaſam aiſaugot. Kuhdras zelſchanàs.

Muhfu parastàs siwis. Peem. laupitaja lihdata. Rà kermenis peemehrots dšihwei uhdeni (forma, kusteschanàs rihti, elpošhana, puhslis). Bariba, wairošchanàs. Mahtšliga siwuju audsešhana. Sweja.

Wehšis. Kermenà dalas. Brunas. Krašja. Juhtetki. Barošchanàs rihti. Kuštibas. Elpošhana. Wairošchanàs.

Uhdens wabole. Rà elpo. Kašpura dšihwes weids.

Upes gleemene. Rà peemehrojas maštustigam dšihwes weidam. Kermenis. Barošchanàs un elpošhanas šawadibas. Aššargaschanàs.

Ods. Šalihš. ar mušchu. Oda mute. Oda wairošchanàs. Oda šaitigums. Šihna ar odeem.

B.

Gaišs. Wina šastahws. Štahbeklis. Degšhana. Dgštahbà gase. Šilweta elpošhana. Šiws elpošhana. Šahdu elpošhana.

Uhdeni kuštostčas un nekustostčas weelas. Deštiletš uhdens. Temp. dašhadiba deštiletam un ištufuštčas weelas šaturošham uhdenim wahrotees un šašalšt. Mahtšliga auštuma radišhana. Šaldetawa. Kaštakmens. Kaštis. Šips. Wahramà šahš. Dašhadà weidà šahš eeguštšhana. Ašmenu ogles. Ašturinašhana. Deštšinamà gahše, ašmenoglu darwas u. ž. gahšes fabrikas ašttritumu ištmantošhana. Našta, no winas eeguštšamee produkti.

Metali. Šelts. Šudrabs. Warš. Alwa. Ššels ruhdaš un to ašttrahdašhana. Ššuguns. Kašamà ššels. Ššrauds. Ššihwšudrabs.

Gaišma. Gaišmas refleštšja. Dašhadì ipoguli. Gaišmas štaru laušhana. Gaišmas štaru šadalšchanàs prišmà. Warawihštšne. Balta krašja. Šehžas. Fotografa aparats. Šahštšatis. Šaleelinamais štšlis Mikrostšops.

Šalwaniška elekštriba. Elektromagnets, telegrašs, telefons, elekštrištais šwans, elekštrištà gaišma.

Šneržija. Šriššchanàs. Šemes peewištššhana. Šwira. Ššofs. Šwari. Ššmeštšs. Ššihps lihššenums. Ššihlis. Ššendeliš. Ššenas pulštšenis. Ššwaika maštšina. Šššššžetš.

Šawafari.

Šššš šakarigs paštšats par šahdu dšihwi.

Šehšla. Ššinas aštšewištško daku noštšime. Ššendihššlapu, diwdihššlapu augi. Ššas nepeezeeštšams, lai šehšla waretu dištšgt, a) uhdens, b) štšlums, c) gaišs (štšehštškelu paštšwehštšchanàs žukurà). Ššehšlas baribas kraštšjumu ištšihštššhana un dištšgla šaufà šwara maštš-

naščanàs. Dihgla patstahwiga baroščanàs. No kaħdam weelam stahds fastahw (pelnu weelas, ogles). Ko stahds usnem ar šatni no semes? Stahda audseščhana destiletà un pelnu weelas šaturoščà uhdeni. Stahdam nepeezeščhamàs pelnu weelas. Daščadas semes. Šaknes, kà mineralu šadrupščhanas weizinatajas. Mitruma, truhdu weelu, mahla, šmilts $\frac{1}{10}$ šastahwa ispehtišchana. Šmehginajuma laufi. Dabigee un mahšlige meħšli. Šakbariba, kà meħšli.

Stahdu eekščejà buhwe. Šuhninias. Stahda audi. Šaknu eekščejà buhwe. Kà šaknes eesuhž baribas šulu. Šaknu špurgalinias. Ko stahds dabon no gaiša? Mehginajums, kà gaiša atrodas ogšštahbà gahše. Ogšštahbàs gahšes šadališchana ar magnija palihšdšibu. Ogšštahbàs gahšes šadališchana lapàs sem šaules eekšpaida. Stahdu nošihme gaiša tihriščhanà. Šstabas pušes. Chlorofila nošihme. Kà gaišs eekšuhšt lapàs? Lapas eekščejà buhwe. Štehrkeles un žitas ogli šaturoščas weelas, kuras stahdi ištrahdà no usnemtàs baribas. Dgle kà šaules energijas usglabataja. Stahdi kà šchàs energijas eekšahjeji. Dšihwneeku un žilweku atkariba no stahdeem.

Štumbra nošihme. Štumbra eekščejà buhwe. Malkas un luhku kaħrtas. Rambijs. Štumbra augščhana. Gada riški. Diwejada štrahwa štumbrà. Uhdens išgarošchana lapàs, kà šulu augščhup kaħpščhanas zehlonis. Išgarošchana daščados apštahklos (šiltà, aukštà, šaufà un mitrà gaiša, gaišmà un tumšà). Lapu nobirščhana rudeni. Štumbra šega. Korka kaħrta. Štumbra eewainojumu šadšišščhana. Roku un kruhmu poteščhana.

Šeeda nošihme. Šeeda apputinaščhana. Paščhapputinaščhana un krušteniška apputinaščhana. Daščadi eerihšojumi paščhapputinaščhanai. Kufaini un wehjšč, kà krušteniškas apputinašč. weizinataji. Šeeda apaugšošchana. Augštu un šehklu attihšiščanàs.

Šeturtais gadš.

Šporu stahdi. 1) Šaparde. Semes štumbrs. Lapu leelums, plahnums un šastahws atkaribà no ehñainas augščhanas weetas. Šauno lapu ihpatnibas. Šporas. Kà winas pašargatas no leetus. Širmdihglis.

2) Šuhnas (dšeguščlini). Štublajs un lapas šaufà laikà, mitrumà. Šporu pogala. Gerihšojums, kà wehjšč war iškaišt tikai šaufas šporas. Širmdihglis. Šuhnu nošihme weenmehriga gaiša mitruma ušturuščhanà. Šuhnas kà augligas semes šagatawotajas. Šuhdra. Šuhnas plawà, dahršà. Kà žilweks išleeto šuhnas.

3) Alges jeb uhdensuhnas. Wiau mihtstais ķermenis šakarā ar augšchanas weetu. Daudššuhniņu un weenšuhniņu alges. Aļģu nosihme preekš uhdens dšihweekeem.

4) Sehnes. Atmatene. Aļģu nesejs. Rā pašargatas no bojāšchanās negatawas šporas. Mizelijs un wina nosihme. Sehnu barošchanās ihpašchibas.

Weenfahršchas sehnes: pelejumi, raugs. Aļģu darinašchana un maišes zepschana. Zukura šadališchana špirtā un ogļstahbē.

Sehnes leekhedes. Wilka šobs. Labibas ruhša. Melnplaukas. Kartupeļu sehnite.

Bakterijas. Wiau weids, leelums, wairošchanās, šporas. Baktērijas tā truhdeschanas zehlonis. Derigas baktērijas (ruhģ. peens, šahbi šahposti, gurķi, baktērijas uš tauriņšedaino šaknem). Baktērijas — parasiiti, lipigu šlimibu zehlonis. Apstahķi, kas baktērijas nomaitā.

Pirmdšihwneeki. Ameba. Tupelite.

Rā no olas attihstas zahlits. Organi tā šuhniņu šapojums. Šilwēka un kustoņu daudššuhniņu organišms.

Šilwēks.

Škelets. Wina nosihme. Ložitawas. Škeleta weelu šastahws. Kaulu ištroplošchana behrnišā, školā. Galwas kauša un gihmja kauli. Mugurkauls. Wina šorma un dalaš atkaribā no to ušdewuma. Kruhšchu kurwis un ta nosihme. Pležu un gurnu jofla, roku un šahju kauli. Rahdeem jahuht apaweem?

Muštuki. Wiau šastahws. Muštuku šchēedras. Muštuku nosihme. Apsiniģas un neapsiniģas muštuku kustibas. Muštuku šašilšchana štrahdajot. Muštuku nogurums. Gešchana. Sehdeschana. Stahwešchana. Muštuku atpuhta. Muštuku wingrošchana.

Nerwu šistema. Winaš nosihme. Kuštibu nerwi un jušchanu nerwi. Galwas šmadšenes un muguras šmadšenes. Nerwu kopšchana. Nerwu nogurums. Meegs. Ušbudinošchi dšehreeni.

Šuhteķļu organi. Aļģs. Winaš nosihme. Aļģs aišfargi. Aļģs aħbols.

Redše. Aļģs peemeħrošchanās špeħja. Šuwredšiba un taħtredšiba. Brilles. Aļģu šaudšešchana un kopšchana. Apgaišmošchana. Dabiģa gaišma. Petroleģas lampa. Ķahšes apgaišmošchana. Špirta lampa. Elektriķa gaišma.

Aušs. Winaš nosihme. Štanu zehloni. Rā aušs eerihkota štanu wilku nowadišchanai lihds dširdes nerweem. Aušu kopšchana.

De guns. Wina nosihme. Wina kopšhana (eesnas).

Mehle. Winas nosihme.

Uhdā tā taustes organs.

Elpošhana. Elpošhanas nosihme. Meesjas temperatura. Ceelpotais un iselpotais gais. Elpošhanas organi. Uhdā tā elpošhanas organs. Elpošhanas kustibas. Gaija normalfastahws. Gaija temperatura. Meesjas temp. dabigee regulatori (plaušči, ahda). Mahkfligee regulatori — apgehrebs, dšihwoflis, apturinašhana.

Apgehrebs. Wina normalās ihpašchibas. Raitigs apgehrebs. Gulta.

Dšihwoflis. Saules nosihme. Buhwmaterialu ihpašchibas. Istabu augstums un plaščums. Dšihwoflu mitrums. Rehkis. Atkritumu kaitigums. Wiau aishwašchana. Kanalisazija pilsehtā.

Apturinašhana. Kurinamee materiali. Normaltemperatura istabās. Kurinašhanas weidi. Krašfnis. Zentrāla apturinašhana.

Wentilazija. Dabiga. Mahkfliga. Desinfekzija. Saule. Eihriba. Ķimiski un fisiski desinfekzijas lihdselki.

Elpojamo organu šlimibas. Elpojamo organu kopšhana. Elpošhanas wingrinašhana, fisisks darbs, rotālas, športi. Mahkfliga elpošhana (palihdšiba šlihtoneem, twanā pamiruscheem).

Ašinu rinšošhana. Ašinis mikroskopā. Plasma. Ašins ķermenišči. Sarkanee ašins ķermenišči. Wiau nosihme. Balto ašins ķermenišču nosihme. Zihna ar mikroorganismem. Bakteriju gifts. Meesjas pretgifts. Baku poteschana. Pastērs. Traku šunu šakosto poteschana. Sirds. Winas darbiba. Ašinstrauki. Ašinu rinšošhana (leelais rinšis un masais rinšis). Ģewainojumu ahrsteschana.

Baribas šagremošhana. Rapehž mehš ehdam. Baribas weelas. Ašidara un baudu weelas. Uhdens nosihme preekšči zilweka meesjas. Dšeramais uhdens. Ehdeenu šagatawošhana. Galas wahrišhana, zepschana. Slimu lopu gala (trichinas, bantes tahrs un wina finnas). Olu baribas wehtiba. Rā pasiht waj olas šwaigas? Peens. Wina nosihme pirmā dšihwibas gadā. Peena wiltošhana. Peena usglabāšhana. Sweests. Seers. Daščadu labibas graudu baribas wehtiba. Sehņalas. Pahkšču augi, wiau baribas wehtiba. Kartupeli. Dahrša šaknes un augi, wiau nosihme preekšči wešelibas. Sehnes. Rafijas un tehjas eespaids us meesju. Spirituosu dšehreenu kaitigums. Ehdeena pahrweidošhanās gremojamos organos. Bariba. Mute. Sobi. Sobu nosihme. Sobu šastahws. Sobu maitašhanās. Sobu kopšhana.

Mehle. Winaas nosihme. Seekalas. Baribas norihjana. Bariba lungi. Kunga mustufi. Kunga fula un winaas darbiba. Bariba sarnâs. Schults. Niskunga dseedseru fula. Winau nosihme. Baribas pahreeschana afinis. Ullâ sarna (aflâs sarnas eekaisums). Resnâ sarna un winaas darbiba. Gremoschanas organu higiena.

Iswadorgani.

Neeres. Winau nosihme. Neeru buhwe un darbiba. Neeru higiena. Uhdâ, kâ iswadorgans. Uhdas mikroskop. buhwe. Uhdas kopschana.

C.

Klasifikazijas nosihme.

Bahrsfats par dsihwneeku un stahdu walsts swarigakeem eeda-lijumeem.

Sihmeschana.

Sihmeschanas mehrkis un usdewums attihstit nowehroschanas spehjas, mahzit weidu, krahfu, liniju analisi un reisê ari sintesi, attihstit spehjas preekschmetu un redses usnemto preekschstatu grafiskai attehloschanai, kâ ari iskopt un weizinat mahsklas ispratni un mihlestibu us daitu un etisku.

Schi mehrka un noluhka sasneegschana eespehjama zaur skolenu redses un rofas wingribas attihstibu.

No wiseem eespaideem, furus zilweks usnem, redses eespaidi wisfpilgtakee. Bet ne ik katru reisi schee eespaidi atkarajas no zilweka labâs redses. Nepeeteek ar to, ka zilweks apweltits ar weselâm azim, labu, gaischu redsi, tam wajaga pra st wehl redset, t. i. nowehrot. Nowehroschana saprotama kâ isturiga saistoscha analitiska un sintetiska nowehrojama objekta redseschana un apskatishana pehz weida, krahjam, daschadibam, anormalibam, buhtibas u. t. t. Seelpilsehtâ modernais zilweks dauds wahjaks nowehrotajs nekâ semneeks waj pirmatnejais indeets. Tas pilsehtas straujâs un pawirschâs dsihwes dehl. Bet to newar teikt par atsewischteem arodneekem, spezialisteem, fur kulturelam zilwekam ar wahju, redsi dauds reis redses spehjas dauds bagatakas, salihdsinot ar weenkahrsho pilsoni. Tâ glesnotajs reds preekschmetu, dabu, glesnu dauds plaschatâ apjomâ, kamehr intimakâs mahsklas darba, dabas waj preekschmeta wehrtibas laijam weenkahrshji paeet neewehrotas sezen. Tas pats sakams par kuru katru

ſpezialiſtu ſinibâs, biologu, kîmîkî, waj ari muſîkî, pſichologu un rakſtneeku, ſalihdſinot pehdejo ar neſpezialiſteem.

Redſes un nowehroſchanu ſpehju iſkopſchanai ſkolâ tapehž japeegreesch ſewiſchka wehriba. Ur kaſhdu preeku tapehž tika uſnemta muhſu abſtraktajâ ſkolu pedagogijâ ta ſauzamâ uſſkatamibas metode. Bet ſchi metode wehl tahli nebij nowehroſchanas metode. Nowehroſchanas metode praſa daudſ waitaſ brihwibas, ſwabadibas, neſteigas, kam wiſam muhſu lihdsſchinejâ ſkolâ nebij weetas. No wiſeem elementarſkolas mahzibas preeſchmeteem tapehž ſihmeſchanai ſchaj ſinâ peekriht galwenais uſdewums: iſkopt behrnos ſchis katra weſeliga prahta un dabas pamata ſpehjas — redſi un nowehroſchanu.

Redſet ir mahkſla un ſcho mahkſlu peeſawinat un attihſtit ir, galwenâ kahtâ, ſihmeſchanas uſdewums, jo beſ ſchaubam neweens preeſchmets tautſkolas kurfâ neaptwee tit daudſ lihdselku redſes un nowehroſchanas ſpehju attihſtiſchanai, kâ ſihmeſchana.

Birmatnejais zilweks war buht labs nowehrotajs, bet winam truhſt ſpehjas redſeto, ſapraſto grafikſti attehlot. To paſchu neſpehji ari leelakâ daſa no mums, kûri neeſam ſchini noluhkâ wingrinajuſchees. Ur redſes nowehroſchanas ſpehjam un weſeligu prahtu ween nepeeteek — wajadſigs ari reiſe attihſtit un audſinat ſpehjas ſewi uſnemtos eeſpaidus, eekſchejâs bagatibas pahrwehriſt radoſchâ prozeſâ: attihſtit eeſpehjamibu iſteikt tos konkretâs formâs un pahrejeem zilwekeem peeejamâs jaunraditâs wehrtibâs. Sensoriſkâ kahtâ uſnemteem eeſpaideem jarada brihwa impulſiwa iſteikſmes eeſpehjamiba un ſpehja. Fiſiologiſki ſensoriſkâs wehrtibas japahrwehriſch apſinigâ radiſchanas iſteikſmes prozeſâ. Tapehž ſchi nowehroſchanas ſpehju koor-dinazija ar behrna un wehlaſ peeauguſcha zilweka iſteikſmes radoſchâm ſpehjam ir ſihmeſchanas kâ audſinaſchanas preeſchmeta, buhtiba, jo ſihmeſchana ſawos pirmelementos jau tihrs radiſchanas prozeſs, ja ween winu neeekal muhſu lihdsſchinejas ſkolas ſchabloniſkâ reſchimâ. Tapehž mehs tâ zeenam meſchoau tautu ſihmejumus un eejuhſminajamees ari par muhſu maſo behrnu darbeem weenigi tapehž, ka tanis iſpauschas brihwâ impulſiwâ ne no ka neaikahrtâ, behrna indiuidualitate. Tapehž lihds apmehram deſmitam gadam ſihmeſchanas mahzibâ jaatſtahj behrneem pilniga brihwiba kâ ſihmejamo preeſchmetu iſwehlê, tâ ari winu iſteikſmê. Sitematiſka ſihmeſchana, t. i. pakahpeniſka metodiſka aiſrahdiſchana uſ atſewiſcheem weideem,

krāšjam, linijam un tehniskiem panehmeeneem, kā arī maģiskas darba ispratne, uzturamā tīkai pehž minētā wežuma un tad wehl zeešči faistotees ar pašā behrna eefšči go pašauli, školās tekošā gaitu un mahžibu šaturu.

Atsihtot sihmesčanas leelo nosihmi pahrejās mahžibas programās iseesčanā, kā walodu stundās, dčbas sihibās, rehkinašānā, kuros preeščmetos arī beš teesčas sihmesčanas buhtu eeteizama weidošāna, aplikazija (isgreesčāna no krāšjaineem papireem), lihmesčāna, pihsčāna un darba prinzijs wispahriģi wišā plašumā un wispušibā, kā sihmesčāna tiftu leetota kā palihģa mahžibas lihdsellis wišmaš weenā waj diwos preeščmetos, eefkaitot arī wehl šagatawoščānas klāfi (es) un mahjmahžibu, kūrā grafiškā metode uffatama kā pamats, sistematiska sihmesčāna eewedama tautškolās no pirmā mahžibas gada, eefkaitot tai tautškolās programā wismaš diwas stundas nedelā.

Šanemot ūweentopus, sihmesčānas zehlee un plašēe usdewumi nebuhtu šaprotami kā špeziala mahšleneeka talanta audšinašāna, bet gan kā behrnu šagatawoščāna praktiskai dšihwei un šatrai tahlakai attihštibai šāi laukā waj arī usplaukšānai talantā.

Ūri praktiskā dšihwē gruhti atrašt nodarboščānos, kur weentahrsčas ščemas usmesčāna nebuhtu noderiga, nerunajot nemaš par amatneezibu, kūrā tā ir nepeezeesčāma. Bet galwenais sihmesčānas usdewums tomehr paleek: šoordinet usnemtos redšes un nowehrosčānas eespaigus ar nerwu sistemas motoriško darbibu — isteikšmes prozēšu un galwenais audšināt behrnos un peeaugušos radošāo darbu un špehjas, atšwabinot tā žilweku no isteikšmes newaribas un nešpehjas šloga.

Sihmesčānas kūrš eetwer šekošus sihmesčānas mahžibas weidus:

1. Sihmesčāna pehž atminās: a) pehž brihwās iswehles, b) pehž usdota preeščmeta waj temas.

2. Preeščmetu sihmesčāna: a) plātana preeščmeta sihmesčāna, b) relšēfu preeščmetu sihmesčāna, c) preeščmetu sihmesčāna perspektiwē.

3. Ornamenti: a) liniju, b) figuru, c) preeščmetu, d) stilisetais.

4. Stilisazija.

5. Šlustrazijas: a) pehž pašā iswehletas temas, b) pehž usdotas temas.

6. Glesnu apškatifčāna: a) pehž šatura b) pehž mahšleneezijšās isteikšmes (realistiskās, simbolistiskās glesnas, stils).

7. Šehniška sihmesčāna: a) geometriskā b) projekzijas.

Sihmesčanas materiali: ogle, sīhmulis, krihts, krahsas (akvarels un pastels) tušča.

Pirmais gads.

I. Sihmesčana pehž atminas: 1) Sihmesčana pehž brihwās iswehles; 2) Sihmesčana pehž usdotas temas; 3) Sihmesčana pehž parahdita un pehž apluhčofčanas noslehpta preeščmeta waj parauga.

Peesihmes: 3. p. minetā sīhmesčanas pānehmeenā ja-eetilpst — gulus, stahwus, ovalām un lofweidigām linijām.

II. Plāšanu preeščmetu sīhmesčana: 1) Ēepasihstinaščana ar preeščmetu šamehru noteiščanu. 2) Gulus, stahwus linijas un taišnais stuhris. 3) Slihpas linijas, 4) Owalas un lofa linijas.

III. Konturu sīhmesčana: a) Zilweka un dašču dšihwneeku konturas. b) Pasihstamato toču konturas. (Preede, egle, behrs, osols u. z.).

IV. Ilustrazijas. Weeglas ilustrazijas pehž paščā iswehles un pehž usdotas temas.

V. Ēepasihščanās ar pamata krahsām (sil, šarkans, dšeltens).

VI. Ornamenti. 1) Ornamenta nosihme un wina peemehrosčana dšihwē.

VII. Glejnu apškatīščana pehž šatura.

Otrais gads.

I. Sihmesčana pehž atminas.

II. Ihsa ēepasihstinaščana ar simetriju un plāšanu- simetrisku preeščmetu sīhmesčana.

III. Apgaišmoščanas pamata litumi un ehnu nosihme uš preeščmeteem.

IV. Daščadu apaču preeščmetu sīhmesčana pa weenam un grupās.

V. Krihtofča ehna un atšpulgs (reflekš).

VI. Ilustrazijas: ihšu un weenkahrešču paščā, stahstianu un dšejotu ilustreščana.

VII. Stilizazija: lapu un zitu weenkahrešču preeščmetu štiliseščana.

VIII. Stilistais ornamenti (ritms).

XI. Jauttas kraštas.

X. Glesnu apskatīšana — realistiskās glešnas.

Trešchais gads.

I. Sihmešana pēž atminas.

II. Ēpasihstinašana ar perspektīves pamata likumeem: 1) Preekšmetu šamasinašanās tahlumā. 2) Lihdsteku liniju tuwinašanās tahlumā. 3) Platuma šašaurinašanās. 4) Ģaruma šaihšinašanās.

III. Sihmešana uz paškaidrota perspektīves likumu pamata: dselszēzi, telegrafa stabi, alejas, sehtas u. t. t. (beš modeļa).

IV. Daščadu preekšmetu sihmešana perspektiwē: kastes, grahmatas u. ž. apali un stuhraini preekšmeti.

V. Ģrupu sihmešana: 1—3 preekšmeteem.

VI. Ornamenti.

IIV. Ilustrazijas.

IIIV. Glesnu apskatīšana: simbolistiskās glešnas.

Žeturtais gads.

I. Ģrupu sihmešana.

II. Īstabas stuhris ar eekahrtu.

III. Ģeometriška sihmešana.

IV. Projekzijas: 1) Ēpasihšinanās ar projekziju pamata likumeem. 2) Weenkahršču preekšmetu projektesšana planā un štatā.

V. Ķompozizija.

VI. Ilustrazijas.

VII. Glesnu apskatīšana: Stils.

Literatura.

1. Андроновъ и Соколовъ. Школа рисования — Живая грамота I—IV вып. Цѣна 160 коп.

2. В. С. Мурзаевъ: Творческое рисование. Цѣна 50 коп.

„ „ Творческая сказка. Цѣна 30 коп.

„ „ Почитать да поработать. 35 коп.

„ „ Разсматриваніе картинъ, какъ учебно-воспитательное средство.

„ „ Педагогическій рисунокъ.

3. К. Вальтеръ. Какъ рисовать кистью.
4. Межеричеръ. Геометрическое черчение.
5. " " Проекционное черчение.
6. Шубертъ фонъ Зальдернъ. „Стилизация растений“.
7. Прангъ. Элементарный курсъ преподаванія искусствъ дѣтямъ.
8. Гоке. „Введение въ черчение“.
9. Нетыкса „Прикладное черчение“.
10. Ширмеръ. Проекциональное черчение.
11. Silbergs. R. Mifinbardis.

Dseedafšana.

Runajot par dseedafšanas programu tautskolai, newar laist garam neatfihmetu dseedafšanas lihdsfchinejo nolaiſto ſtahwofli, jo :

I. Weena, pat leelakā, daļa ſkolotāju lihds ſchim bija ar masapmeerinoſchu muſikālu iſgļihtibu; par dseedafšanu mas intereſejās, rets kaħds mahzeja ſpehlet harmoniju waj klaweeres.

II. Pee dseedafšanas paſneegſšanas neturejās pee noteiktas, ſistematiſkas programas, bet ſtundās mahzija behrnus dseedat to, kas eenahza ſkolotājam prahtā; no teorijas tifa ļoti mas ſneegtas pat elementarakās ſinaſšanas.

III. Dseedafšana tautskolās ſtahweja pilnigi otrā, ja ne treſchā weetā, ja neewehro korāku dseedafšanu, kura ſkolonus muſikāli mas attihſta.

Wiſas ſchās nekahrtibas dseedafšanas ſtundās buhtu pa daļai nowehrfchamas, ja:

I. Dseedafšanas paſneedſejs buhtu ari muſikāli iſgļihtots;

II. Katrā ſkolā buhtu kaħds muſikas instruments;

III. Skolotājs peeturetos pee kaħdas noteiktas programas un metodes.

Dseedafšanas noſihme tā pſichikā, tā ari fiſikā zilweka attihſtibā ir nenoleedsama. Dseedafšanas mahkſla ir weena no zilwezes gara dahwanam, tapehž wiņa pehž eeſpehjas jaattihſta. Dseedafšana attihſta prahtu un eſtetiſkās juhtas, tapehž wiņai ari leela noſihme audſinaſšanā.

Galweene mehrēi pee dseedafšanas paſneegſšanas buhtu: attihſtiit muſikālo dſirdi (absoluto waj interwalo); muſikālo atmi-

nu, eemahzit behrnus pareisi waldbit jawu halves organu, (un pareisi elpot pee dseedaschanas). Pehz skolas beigſchanas behrneem jamahf weeglakās dseefmas dseedat pehz notim til pat labi, kà laſit wiaku tekſtu.

Dseedaschana jaeefahf mahzit jau pirmâ mahzibas gadâ, pee kam ſkolotajam japeeturas pee noteiktas programas.

Wiſu dseedaschanas programu nahkoſchai tautſkolai ar 5 klaſem waretu eedalit ſekoſchâ fahrtâ:

Pirmais gads.

Te, pirmfahrt, jaattihſta rituma un muſikalifko ſkanu ſajuhta; jamem buhtu wiſadi ritmiſkee uſdewumi: behrnus jaeemahza laſit weeglas dſejas (tautas dſeefmas) pehz noteitta rituma.

Jadseed weenbalſigas paſihſtamakās tautas dſeefmas (dſeefmas ar klaweeru waj harmonijuma pawadijumu); dſeefmam jabuht weeglam, weentahrſchâm un jamahza beſ notim. Dſeefmas iſwehlê ſkolotajs.

Beſ tam dseedaschana ar 1, 2 un t. t. ſkanam, ſahſot no „mi“ uſ augſchu un uſ leju, arween paleelinajot ſkanu apmehrus; hromatiſſkas tonu fahrtas dſeedaschana.

Ar noſchu mahzibu behrnus wehl neepaſihſtina.

Otrais gads.

Otrâ gadâ leekams jau pamats dseedaschanas teorijai, repaſihſtinot ſkolenus pamafam ar noſchu ſiſtemu: noſchu ilgums, noſchu ſihmes, linijas, atſlehgas, palihga linijas; takts; mehginajumi atſihmet wiſweentahrſchako dſeefmu ritumu.

Muſikalās dſirdes atminas attihſtibai eeteizama kanonu dſeedaschana.

Dſeefmas 2. gadâ buhtu wiſadâ ſinâ weenbalſigas, bet pehz notim; dſeefmam jabuht weentahrſchos dabifkos tonos.

Treſchais gads.

Treſchâ gadâ jaturpina 2. gada programa arweenu paplaſchinajot programas apmehru ar ſekoſchu: peeweenojamas wiſas tonu fahrtas, wiaku uſbuhwe un fahrtiba; interwaki.

3. g. dſeefmas pa leelafai dakai weenbalſigas wiſos tonos, peeweenojot ari daſchas diwbalſigas.

Zeturtais gads.

Trešchâ gadâ programas attahrtošchana un turpināšchana, paplašāchinajot dseedašchanas un elementarās muſikas teoriju.

Dseefmas 4. g. jānem ari diwbalsīgas un trihsbalsīgas, peemehrojotees behrnu muſikalai attihstības pakahpei.

4. g. isņemama wofalizāzija un niansešchana galwenos wilzeenos.

Peektais gads.

Peektâ gadâ jāisņem pamatiga noſchu mahziba, nepeezeešchamātais no elementarās muſikas teorijas; tad ſihfaki wofalizāzija. 5. g. ļoti wehlams buhtu, ka ſkoloni wingrinatos muſikalas dſirdes attihstības diſtatos.

5. g. no dseefmam war ari nēmt 3- un 4-balsīgas dseefmas, weenfahršchas, weeglas un wiſadâ ſinâ no latweeſchu komponiſtu darbeem, tā ari dašchas zittauteeſchu.

Seſtais gads.

Ja nahkoſchâ tauſkola buhtu ſeſchgadiga, tad waretu wehl peeweenot dseedašchanas wehsturi wiſpahrigos wilzeenos, dseedašchanas noſihmi; waretu eepaſihſtinat ſkolēnus ar ſlawenako latweeſchu un zittauteeſchu komponiſtu biograjiam.

Ja ſkolotajs wehletos ſaweenot klaſes, tad waretu II. ar III.; IV. ar V.; (I. atſewiſchi).

Œiſiſtâ audſinaſchana.

Behdejos deſmit gados jadſird ſchehloſchanās, ka behrni iſnahf no ſkolas garigi un ſiſiſti ſaguruſchi, beſ energijas un dſihwes preeka. Zehlonis ſchaj parahdibai meklejams pa daļai ari maſâ wehribas peegreeſchanâ ſiſiſtai audſinaſchanai. Tadehļ ari ſkolâ peenahziga weeta jaerahda ſiſiſtai audſinaſchanai.

In corpore sano voluntas sana — weſelâ meeſâ weſela griba. Taiſni ſchis weſelas gribas prinzijs ir wiſwairaf jauſſwer, iſejot ari no jaunakâ uſiſtata pſichologijâ, pehž kura griba ir pats ſwarigakais

factors zilweka pſichê. Uf ſchi prinzipa pamata ir nodibinajusees weſela pſicho-fiſiſkas wingroſchanas ſiſtema. Wajadſiga ſtipra griba, lai zilweks buhtu arween pſichifki un fiſifki noſwehrts, waretu ſawal-ditees un liſt ſaweem muſkuleem darbotees tikai ſinamâ laiſâ un wirſeenâ. Un no otras puſes, ne welti jaunafâ pedagogijâ weſela, ſpehziga un labi attihſtita meeſa teef ſaukta par ſtipras gribas eerozi. Laiſni ar fiſiſkâs audſinaſchanas truhtumu pa leelai dalai iſſkaidrojams tas, ka mums ir tik daudſ zilweku ar wahju gribu.

Tikai weſela noruhdita meeſa war turetees pretim wiſadâm ſlimibam. Ja tam wehl peeweeno wiſpahri higienas praſibas, tad ar ſetmem war karot pret epidemijam.

Nahſoſchais fiſiſkâs audſinaſchanas mehrkis ir attihſtit daiſku meeſu un daiſkuma juhtas wiſpahri. Tas ſewiſchki no ſwara muſſu praktizjima deenâs, kad daiſkums paleef nowahrtâ wairaf kâ jebkad. Fiſiſtai audſinaſchanai ir jazenſchas eenefſt wairaf harmonijas dſiſwê.

Un beidsot fiſiſkai audſinaſchanai ir japalihdſ pretotees peſimiſmam, kas tik loti ſagrauſch muſſu jaunâs paaudſes dwehſeli. Peſimiſmam un dſihwes apnitumam ir ne tikai ween pſichifki, bet ari fiſiſki zehloni. Winus rada pahrpuhleſchanâs, ſlimibas, wahgums, fiſiſki truhtumi un neſpehks. Nowehrſchot wiſu to, buhs nowehrſtas ari wina ſekas.

Jaleef wehrâ, ka wingroſchana newar tiſt uſſkatita kâ atpuhta no garigeem darbeem. Jaunafee pehtijumi peerahdijufchi, ka, iſæmot matematiku, wingroſchana wiſwairaf nogurdina behrnus. Tadehl ari behrni nedrihſt nodarbotees ar wingroſchanu ſtundu pauſes, kurâs ir peelaiſchamas tikai daſchas weeglas rotakâs. Birmâ un otrâ klaſê wingroſchanai war ari neeedalit ſewiſchku ſtundu, bet ar wiſu war nodarbotees katru deenu 10 — 20 minutes. Trefchâ un zeturtâ klaſê wingroſchanai katrâ ſinâ atdalama weena ſtunda nedekâ.

Wingroſchanai pee katras ſkolas nepeezeefchami jaerihko pagalmſ, kur behrni war paſtaigatees, ſkreet, rotakatees un wingrot kâ ſeemâ, tâ waſarâ. Wehlams, ka pee katras ſkolas buhtu ari ſahle tam paſcham noluhkam.

Wingroſchanas kurſs jaeeſahſt ar rotakam. Behrneem rotakâs pee tam jabuht pilnigi brihweem un patſtahwigeem. Wiſlabakas ir rotakâs ar dſeedaſchanu. Winâm ir jabuht ar ſinamu mahſſas un pedagogiſku wehrtibu. Ari no rotakam beſ wahrdeem jaiſwehlas tikai tahdas, kas ir eſtetifkas un behrnus pahraf neapgruhtina.

Pehz rotakam war kertees pee ritmistàs wingroschanas. Ritmistà wingroschana teek tuwinata brihwajàm kustibam, tà tàs saprot tà fauktajà Sokolu wingroschanà.

Brihwàs kustibas war iswest katrs skolotajs, pawadot tàs ar musiku waj ari bes tàs. Brihwàm kustibam jabuht daiikàm un sistematiskàm.

Pee brihwàm kustibam un pee wingroschanas wispahri leelu lomu spehlè elposchana. Brihwàm kustibam, skreeschanai un soloschanai jatop pawaditàm no dsilas, weenmehrigas elposchanas, pee kam ari truhshju augshdala pildas ar gaisu. Pee wingroschanas jaeelpo zaur degunu un jaiselpe zaur muti. Behrni jaeradina pareisi elpot weenumehr un sewishki swaigà gaisà, pehz stundam. Ur pareisu elposchanu skolotajs war eepasihtees pehz Anochina psicho-fisiskàs wingroschanas sistemas waj ari pehz prof. Altschewiska tablem. Nodarbojotees ar behrneem, skolotajam jarahda, zif ilgi wineem eelpot, zif ilgi paturet gaisu plauschàs un zif ilgi iselpot.

Swariga weeta wingroschanà jaerahda soloschanai, skreeschanai un lehshchanai. Schis kustibas wislabaki peemehrotas behrnu dsihwai dabai un tam wisleelafà praktiskà nosihme.

Soloschanas mehrkis ir eemahzit behrnus pareisi eet, skreeschanas — attihstit plauschas un wingrinatees isturibà. Schinis mehginajumos jaenes daschadiba un interese, solojot figuràs.

Lehst war tablumà, angstumà un dsilumà. Sewishka wehriba shje peegreeschama behrna kustibam pee lehshchanas un momentam, kad behrns kustibu isdarijis un nolehz us semes, matratischaj waj segas, kuras nekahdà fixà nedrihst truhst, ja wingroschana noteek sahlè. Janolehz us pirkstu galeem, pehz eespehjas elastigi.

Pee wingroschanas wispahri un pee lehshchanas sewishki jaeewehro, tà nedrihst zenstees pehz rekordà, kas daudstreis kaitè wselibai, bet gan pehz pareisas un daiikas ispildishanas.

Wingroschana us aparateem pirrmahzibas skola naw eeteizama, jo atstahj sliktu eespaidu us behrna mihsstajeem kauleem un meefas audeem, kuri daudstreis war zaur to tift faktiski sabojati.

Weeta eerahdama tifai nuhjam, kuras sliktakà gadijumà war pagatawot pajchi skolneeki. Wingroschana ar nuhjam, saweenota ar brihwàm kustibam, ir weegls un noderigs wingroschanas weids, kuru war eesahst jau sematàs klasès.

Leela wehriba peegreeschama weeglakeem sporta weideem un garaateem ghjeeneem swaigà gaisà.

Wingroščana obligatoriska tā pušeneem, tā meitenem.

Rotaļas ar dšeedaščanu un daščas ari beš dšeedaščanas eeteizams ņariħkot abeja dšimuma beħrneem kopigi.

Eeteizams, lai Ķatra dšimuma beħrneem buħtu ņaws ņkolotajs, bet ja tas naw eeņpeħjams, tad wingroščanu war paņneegt ari weens ņkolotajs.

Meitenem galwenā weħriba Ķapeegreesħ ritmiņķai wingroščana. Ķsmetamas daščas gruħtakās briħwās Ķuņtibas un leħņņķanas paņeħmeeni, Ķas naw eeņpeħjami meitenu uņwalķa un meeņas buħwes deħĶ.

Naw eeteizams iņneemt weenā ņtundā wairak par trim weenweidigām Ķuņtibam, bet Ķakombinē no wairakeem programā atņiħmeeteem weiĶdeem.

Ķatrā ņtundā Ķaņneeds beħrneem Ķaut Ķas Ķauns. Tad wingroščana buħs intereņanta.

Weħlams, Ķa briħwās Ķuņtibas, ņološčana, ņķreeščana un wingroščana ar nuħĶam tiħtu pawaditas no muņikas.

WingroščanaĶ Ķanoteek peħĶ eeņpeħĶas briħwā Ķaiņā. Telpam, Ķurās noteek wingroščana, Ķabuħt eepreeĶņħ iņweħdinatām.

ĶeĶams ņaħĶ paħreet Ķatra Ķada Ķurņu, Ķaattahrto eepreeĶņķeĶā Ķada Ķurņs.

Ķirmais Ķads.

Wingro puņeni un meitenes.

I. Rotaļas ar dšeedaščanu.

1. Ķur tu teĶi, Ķailiti manu? 2. Ķas daħrņā. 3. Ķħwu, aħwu baltas ĶaħĶas. 4. Ķņeltens manis Ķumeliņais. 5. Ķrauklits ņeħņħ oņolā u. Ķ. latweeņħu rotaļas.

No Ķreewu rotaļam war minet :

1. Ķwirbuleni. 2. Ķo meħs redņeĶām uņ eeļas. 3. Ķiħrags. 4. Ķardes un muņħas un Ķ.

II. Rotaļas beš dšeedaščanas.

1. Ķaķis un pele (daščadās wariāĶijās). 2. Ķelnais wiħrs. 3. Ķiņi putni laiņħas. 4. Ķauriņħ-ņnaudulis. 5. Ķuzeneeks. 6. ĶweĶa ar maņħķeri. 7. Ķaņņas aņte. 8. Ķeħņħana paħwirwi. 9. Ķiħdaka un Ķaruņas. 10. Ķuħra wiħnoĶas u. Ķ.

III. Brihwàs kustiabas šakarâ ar ritmiško wingroščanu.

1. Nostahščanàs rindâ. Sastaitiščanàs. Pahreesčhana no weenas rindas wairakâs un atpakaš. 2. Brihwàs kustiabas ar weenu issteeptu rošu un abâm issteeptâm rošam uš weenu puši. Ritmiškàs kustiabas rošam. 3. Brihwàs kustiabas ar issteeptu šahju. Ritmiškàs šahju kustiabas. 4. Brihwàs kustiabas, šawelšot, issteepjot, šaleezot un atleezot weenu un abas rošas. 5. Brihwàs kustiabas, šawelšot, issteepjot, šaleezot un atleezot šahju. 6. Rumpja greesčhana. Pa-greesčhanàs. 7. Peesehščhanàs pa pušei. 8. Kombinazijas no minetâm kustiabam.

IV. Sološčhana.

1. Paraštâ šološčhana. 2. Sološčhana uš pirštū galeem. 3. Šolu imitazija.

V. Škreesčhana.

1. Šagatawoščhanàs uš škreesčhanu: eesčhana uš pirštū ga-leem, rošu kustiabas, elpoščhana. 2. Paraštâ škreesčhana. 3. Škree-ščhana palehžot.

VI. Elpoščhana.

1. Elpoščhana beš kustiabam. 2. Elpoščhana šakarâ ar rošu kustiabam. Elpoščhana škrejot.

Otraiš mahzibas gads.

Wingro pušeni un meitenes.

I. Rotakâš ar dšeedaščhanu.

1. Rotul mani, mahmulina. 2. Tehwis, tehwis, dar man laiwu (Šwejneeks mani aizinaja). 3. Laštigala kroni pina (Dšeedi škani, laštigala). 4. Mehš bijâm trihs mahšinas. 5. Trihs šdraba upites. 6. Udat, meitas, šo adat. 7. Kašhoziņš. 8. Pehkrat ratus u. š.

II. Rotakâš beš dšeedaščhanas.

Namiņš deg. 2. Utbalšs. 3. Šaupitaji. 4. Wangineeki. 5. Dahršneeks. 6. Šeešajam pahrim jašastopas. 7. Ne wairak ša diwi. 8. Putniņi laiščas. 9. Burwis. 10. Šumbas šerščhana u. š.

III. Brihwàs kustiabas šakarâ ar ritmiško wingroščanu.

1. Utkahretoščhana. 2. Kuštibas issteeptâm rošam, ar katru rošu uš šawu puši. 3. Kuštibas, šawelšot, issteepjot, šaleekot un at-

leezot rokas, ar katru roku us šawu puši. 4. Ritmiškās kustības rokam, katrai rokai šawa kustība. 5. Lok- un riekšveidīgas kustības kājām. 6. Soki (us preekšču un atpakaļ, us šahneem u. t. t.). 7. Sagatawosčanās us ritmišteem šoleem. 8. Soki kopā ar ritmiškām kājju kustībām. 9. Pēesehščanās. 10. Kombināzijas no wišām isāemtām kustībām.

IV. Sološčana.

1. Utkahrtoščana. 2. Sološčana, kājju peewelkot. 3. Pahramaius peewelkot. 4. Sološčana palehžot. 5. Čahjeeni.

V. Streesčana.

1. Utkahrtoščana. 2. Streesčana ar lehzeeneem.

IV. Elpoščana.

1. Elpoščana beš kustībām. 2. Elpoščana ar brihwām kustībām. 3. Elpoščana ejot. 4. Elpoščana štrejot.

VII. Lehščana.

1. Lehzeenu elementi. 2. Lehščana platumā no weetas. 3. Lehščana augstumā no weetas.

VIII. Wingoščana ar kājām.

1. Nuħju turesčana. 2. Sološčana ar kājām. 3. Horizontālo mehginajumu elementi. 4. Horizontālee mehginajumi ar šokeem. 5. Horizontālee mehginajumi ar kājju kustībām. 6. Horizontālee mehginajumi ar sehščanos. 7. Horizontālee mehginajumi weeglakās kombināzijas ar wišām minetām kustībām. 8. Vertikālo mehginajumu elementi.

Tresčais gads.

Wingro pušeni un meitenes.

I. Rotālas ar dseedasčanu.

1. Jahnu beħrni. 2. Pehrkat ratus. 3. Stahsti manim, Daugawina (Masa, masa meitenite). 4. Tuhdalia, tagadia. 5. Sudmalinas. 6. Tezi, tezi, kumelini u. z.

II. Rotālas beš dseedasčanas.

1. Deena un nafts. 2. Labirints. 3. Pušu telegrafs. 4. Sazensčanās ar preekščmeteem (wahlitem). 5. Bumbas ķeršana. 6. Kasati un laupitaji. 7. Baltee lahtšči u. z.

III. Brihvās kustibas šakarā ar ritmiško wingrošānu.

1. Atkahrtošāna.
2. Lok- un riakweidigas kustibas rokām.
3. Komplizetašas ritmiškas kustibas rokām.
4. Polkas šoku elementi.
5. Polkas šoki.
6. Roku istureschāna un peedešklu kustibas.
7. Rahju istureschāna un peedešklu kustibas.
8. Ķermena kustibas un istureschāna.
9. Palehzeeni.
10. Stahveschāna: taišna, šaleekta, uš rokām atmetotees.
11. Nomeschānās uš weenu zeli.
12. Kombinažijas.

IV. Sološāna.

1. Atkahrtošāna.
2. Sološāna ar ap- un pagreeschānos.
3. Mišsu šoki.
4. Čahjeeni.

V.

1. Atkahrtošāna.
2. Ahtra šreeschāna.

VI. Elpošāna.

Šee pašči elpošānas weidi, kas šemakās klasēs, kustibas komplizetašas, elpošāna dšikafa.

VII. Lehškāna.

1. Atkahrtošāna.
2. Lehškāna augstumā no weetas un šafšreenotees.
3. Lehškāna platumā no weetas un šafšreenotees.
4. Lehškāna augstumā ar kahju kustibām.

VIII. Wingrošāna ar nuhjam.

1. Atkahrtošāna.
2. Horizontalee mehginajumi ar ķermena kustibām.
3. Horizontalee mehginajumi ar nomeschānos uš weenu zeli.
4. Horizontālo un vertikālo mehginajumu kombināžijas.
5. Horizontalee un vertikālee mehginajumi ar pagreeschānos un šoleem.
6. Vertikālo un horizontālo mehginajumu kombināžijas ar kahju un ķermena kustibām, šehšchānos, nomeschānos uš weenu zeli, pagreeschānos un šoleem.

Zeturtais gads.

Wingro pušeni un meitenes.

I. Rotakās ar dšeedašānu.

1. Luhdalin-tagadiņa.
2. Čanahkat pulžinā.
3. Diwi firmi kumelīni aij aploka špehlejās (Igaunu tautas dšēja) un žitu labako rotaku stiliseschāna un dramatiseschāna uš ritmiškās wingrošānas pamateem.

II. Rotatās bei dseedaschanas.

1. Sazenschanas ar bumbu.
2. Statuja.
3. Dsihwais mehr-
kis.
4. Gaisa bumba.
5. Uisjuhgs.
6. Skrehjeji.
7. Metama
bumba.
8. Leelā lapja u. z.

III. Brihwās kustibas šakarā ar ritmiško wingrošānu.

1. Utkahrtošāna.
2. Zihnas kustibas rokam.
3. Stahwe-
šāna: taišna, šaleekta un atmetotees ar rokam pret grihdu.
4. Zihnas stahwešāna.
5. Rahju ismešāna.
6. Walsča šoki.
7. Kombināzijas no minētām kustibām. Beeglatu musikas gabalu
dramatisāzija.

IV. Sološāna.

1. Utkahrtošāna.
2. Sološāna ar roku, šahju un šer-
mena kustibām.
3. Komplizetafi gabjeeni.

V. Škreeschāna.

1. Utkahrtošāna.
2. Šlga škreeschāna.

VI. Elpošāna.

Šee pašči weidi ar greuhtafām kustibām.

VII. Lehtšāna.

1. Utkahrtošāna.
2. Lehtšāna ar pagreeschanos.
3. Leht-
šāna dšikumā.
4. Lehtšāna reišē augstumā un platumā.
5. Leht-
šāna no šahneem.

VIII. Wingrošāna ar nuhjam.

1. Utkahrtošāna.
2. Šlihpō mehginajumu elementi.
3. Šlih-
pee mehginajumi kombināzijas ar horizontaleem un wertikaleem
mehginajumeem un brihwām kustibām.
4. Mehginajumi pa di-
weem.
5. Weengala mehginajumu elementi.

Šeektais gads.

Wingro pušeni un meitenes.

I. Rotatās bei dseedaschanas.

1. Lapša winas daschados weidos.
2. Krokets.
3. Šokfejs.
4. Šaun-Šennis.
5. Šutbols u. z.

Brihwàs kustuvas šakarà ar ritmiško wingroščann.

1. Atkahrtoščana.
2. Dasčas komplizetas brihwo kustuibu kombinazijas.
3. Masurkas šoli.
4. Weeglas dejas.

III. Sološčana.

1. Atkahrtoščana.
2. Sološčana šakarà ar brihwokustuibu kombinazijam.
3. Sazensčanàs šološčanà.

IV. Štreesčana.

1. Atkahrtoščana.
2. Sazensčanàs štreesčanà.

V. Šlpoščana.

Šee pašči panehmeeni, kas šematàs klasēs.

VI. Šehščana.

1. Atkahrtoščana.
2. Šehščana pašr wairak kawekšeeem.
3. Šehščana ar needru.

VII. Wingroščana ar nušjam.

1. Atkahrtoščana.
2. Komplizetas nušju mehginajumu un brihwo kustuibu kombinazijas.

Sports.

Šee mât:

1. Šlidu štreesčana no 1.—5. klasei.
2. Šlehpju štreesčana 4. un 5. klasei.

Wašarâ:

1. Komplizetas rotalas brihwâ gaišâ 1.—5. klasei.
2. Šeldeščana 1.—5. klasei.
3. Mehrki šweeščana 1.—5. klasei.
4. Diska meščana 4.—5. klasei.
5. Bumbas gruhsčana 4.—5. klasei.

Literatura.

1. Н. Филитисъ „Подвижныя игры съ пѣніемъ“.
2. Н. Филитисъ „Подвижныя игры“.
3. Масалитинова и Зеленко „Краткій сборникъ подвижныхъ дѣтскихъ игръ“.
4. А. Скотакъ „Гимнастическія игры“.
5. П. Лесгафтъ „Руководство къ физическому воспитанію дѣтей школьнаго возраста“, часть I и часть II.
6. А. Морозовъ „Руководство сокольской гимнастики“.

7. Б. Скотакъ „Упражненія съ палками“.
8. Н. В. Манохинъ „Курсъ сокольской гимнастики“.
9. Гориневскій „Физическое образование“.

Religijas mahzibas programas projekts.

Bij nodomats sneegt isglitibas darbineeku sapulze nolafito programu, bet ta ka ta naw wairs dabujama, tad religijas sekzijas lozeklis R. Dehkens fastahdijis scho programas projektu, kursh weelas safahrtojuma fina loti tuws sapulze nolafitam.

Religijas mahzibai diwejads meh rēis: 1) attihstit un noskaidrot par jehdseeneem behrnu eedsimtās religiskās juhtas un 2) eewadit augoscho paaudsi kristīgās dsihwes un basnizas eefahrtas ispratnē, lihds ar to dodot pahrskatu par kristīgas basnizas zelschanos un attihstichanos.

Religiskās juhtas audsinaschana attihsta, modinot behrnos godbijibu pret leelisko un wareno, mihlestibu us pateeso un daiko, zenschanos us zehlo un labo, weenibas apstau ar wisu zilwezi, wisu dsihwo, pat wisu esoscho. No ta jaisaug dsikai nowehlet un darit wislabako ikkatram „sawam tuwakam“, un pahrleezibai, ka kautschu dabā, wehstureē un zilweka dsihwē fastopams dauds breefmu un reebumu, tomehr wisur un arween labam pahrswars par launo, ka galu galā wisur pee waldibas nahē saskana un likumiba. Humanitate un optimisms — wisa kulturelā progresā pamats — ir ari religiozitates stuhra atmens.

Religiskās juhtas attihstamas, ne ar finaschanam galwas peebahschot, bet leefot peedsihwot, ka religija ir kaut kas jauks un atswabinoschs, ne eefakot — bet eejuhfminot, ne ar dogmatiseschanu — bet ar tehloschanu un preekshā sajušchanu. Skolotajam jahuht stiprai religiosai personai, wina mahzibai — religiskās dsihwes ispluhdumam, katrai stundai — religiskam peedsihwojumam, kurā audsinatajs un audsekai sawās firdis sajuht Deewu, kā wisa laba, pateesa un daika pirmawotu.

Weela nemama gan no dabas parahdibam, zilweku un tautu pagahtnē un tagadnē, gan no tautas gara mantam, no literaturas un, it fewiški, no wisklafiskā literariskā religijas awota — bibeles. Ušnemtā reproduzejums no behrnu pušes war nahkt gan atstahsta, gan ari atehla weidā, leetojot sihmulu un kraštas.

Ugošchās paaudses eewadišchanai kristīgās dšihwes ispratnē peešchērams ušskatamibas raksturs; tās un basnīzas eefahrtas isprašchanas labā jauneklēem jāfneeds galwenās sīnas no kristīgas basnīzas un no religijas wehstures.

Religijas mahziba šadalas trihs pošmos, no kureem pirmais aptwer behrnibu lihds 9. gadam (mahjmahziba), otrais školas laiku lihds 13. g., bet trešchais papildu školas laikmetu lihds konfirmacijai.

I. Mahjmahzibā religiskās juhtas modinamas apškatot un apbrihnojot debešs tahli, šwaigšchau besgalibu, pehrkona warenibu, dabas ainu jaukumu, šaules lehfta krašchānumu u. t. t., kā ari ar stahsteem un teikam par waroneem, labā uswaru, fewis seedošchanu zitu labā u. tml. Behrna sīnas dšihu apmeerina weetu un mitologiškās teikas, kurām peebeedrojas pirmlaiku bibeles stahsti behrnu uštwerschānas špehjai peemehrotā weidā. Swehtku ispratnei fneedsami Seemas šwehtku, Šwaigšchau deenas, Leeldeenu un Debešs brauščhanas stahsti. Wafaras šwehtki šhini laikmetā isšklaidrojami tikai no dabas pahrmainas stahwokka. Sewiška wehriba peegreeschama Jēsus behrnam, kūršč arween isdewīgā gadījumā behrneem peewedams par tikumibas paraugu. Stahsteem peebeedrojas behrnu dšeesmas, no teem iset šarunas, simejumi, plastiški atehli. Beš tam behrni eepafihstinami ar basnīzu, kapsehtu, kristiščhanu, laulaščhanu, apglabaščhanu.

II. Školas laikā no bibeles weetās apškatami:

1. g a d ā atšewiški stahsti no abām deribam ar religiski-etisku nosihmi, kā: Jēsus 12 gadus wezs, Jēsus behrnu draugs, Bagatais jauneklis, Kapteina kalps, Jairus meitina, Naines jauneklis, Kurlmehmais, Melmensehrdšigais, Pasuduščhā awš, Pasuduščhais grašis un Pasuduščhais dehls, Šchehširdīgais samareetis, Bagatais wihrs un nabaga Lazarus; Abrama iseeščhana no dšimtenes, Abrams un Lats, Išaaks un Imaels, Išaaka upureschana, Išaaka prezibas, Jekabs un Esaws, Jekabs behg, Jekabs pee Labana, Jekabs atgreeschās dšimtenē, Jasepa stahsti, Jekabs eet uš Egipti, Rute, Dawids un Goliats, Abfaloms, Elijs pee Kritas upes un Zarpatā, legendas par Elisu, Tobija.

2. g a d â: Mosus stahsti, Israela ifeefchana no Egiptes, zefich uf Sinaju, pee Sinaja, dshwe tukfnesi, Mosus nahwe, Israela eefchana Kanaanâ, Gideons, Simjons, Elus un Samuels, Sauls, Dawids, Salamans, walstu dalifchana, Akabs un praweetis Elija, Amos, Esaja, Israela walfts ispostifchana, Istija, Jofija, Jeremija un Judu walfts ispostifchana. Jahnis Jesu kristi. Jesus tukfnesi. Petera loms. Kafsas Kanâ. Jesus apfauz wehtru, paehdina 5000 tukfnesi, staigâ pa uhdens wirsu, dseedina flimos (welna apfehstu, 10 spitaligee, tislais pee Betefdas dihka, neredfigais). Lazarus usmodinafchana. Vihdsibas par Deewa walftibu.

3. g a d â: Judi Babelê: Ezeiels, Leelais Nesinamais; Judu atgreeschanâs dsimtenê: wilfchanâs zeribâs, dshwes nokahrtofchana. Baufliba, rakstneeziba, dseja. Estere, Ijabs. Palestina sem ptolemaideem un seleikideem. Judu helenisefchana. Tautas protefts: makabeju fazelfchanâs, zeribas, zihnas. Makabeju walfts. Judi nahf sem romeescheem. Exodus Leelais. Jesus eejahj Jerusalemê, fchkihsta Deewa namu. Salâs zeturtdeenas un leelâs peektdeenas stahsti. Parahdischanâs un debesis brauffchana. Wafaras fwehtku stahfts. Mesianiskâ draudse Jerusalemê: Peteris un Jahnis, Ananijs un Sapsira, Stefans, Sauls top par Pawilu. Pawila darbiba. Dshwe wina draudsês. Jerusalemes ispostifchana.

4. g a d s: Jesus dshwe. Judu ta laika stahwoflis diasporâ un Palestinâ. Sadufeji, to fabeedrifkais un fainneeziiskais stahwoflis, atteezibas pret bauflibu un tautas gaidam, pret greeku kulturu un pret Romas walfti. Tas pats par farisejeem. Weentahrfehâs tautas posts un zeribas. Organifazijas: efeji. Kristitajs un ta mahziba. Jesus nahf no Nazaretis uf Kristitaju, eespaidi no ta, ufturefchanâs tukfnesi, zelâ uf mahju. Swejneeku aizinafchana pee Genezaretis esera. Pirmâ atklatâ usstahfchanâs Kapernaumas sinagogâ. Eespaids uf tautu un ta felas. Brihnumu rinda. Fariseju fkaudiba. Lewja aizinafchana dod eemeflu pirmai fadurfmei (pahremetumi: draudsefchanâs ar muitineefeem, negawefchana, fwehtdeenu nefwehtifchana). Darbiba zitâs pilfehtâs un meestos. Mahzekku israudfifchana. Mahte un brahki. Jesus Nazaretê. Atkal Kapernaumâ. Jauna fadurfme ar farisejeem (welnu wirfneeks). Jauns zefojums pa Galileju. Filipa Zesarejâ. Mesianiskâs paschapsinas moschanâs un aizinafchana uf Jerusalemi. Runas fatarâ ar to. Zelâ uf Jerusalemi: mahzekku kildas, Bartimejs, Zakejs. Uf Eljas

kalna. Jerusaleme deewnama ſchikhiſchana. Bargàs lihdsibas un runas pret ſadukejeem un farifejeem. To naidis un mehginajumi Jesu waldſinat. Judaſ. Galàs zeturtdeenas wakars: paſa aſaids, ſarunas pee ta, ſarunas pehz ta, zekà (mahzeku pahrbaudijums, ſobeni), pee Getſemanes dahrsa un dahrsà: 3 mahzekli, dwehſeles zihna, Judaſ nahk, Petera ſobens, zekch uf augſto preeſteri, Judu augſtà teeſa. Peteris pagalmà, Judaſ eekſchà. Petera raudas, Judafa gals. Leelà peektdeena: pee Pilatus, ſahpju zekch (legenda par Weroniku, Ahafferu, ſarkantakliti, Pilatu). Mahzeku behgſchana uf Galileju. Jesus wineem parahdas: Jesus dſihwo muhſchigi.

III. Papildu ſkolà:

1. g a d à: Meſianiſkà draudſe kà judu ſekte. Pawila nopelni patſtahwigu draudſchu nodibinaſchanà (zeremonijas, ſwehtki, teologija). Upuſtuki, praweeſchi un mahžitaji pirmàs draudſès. Preſbiteri un biſkaps. Zihnà ar gnoſtikeem iſweidojas biſkapiba, tizibas apleeziba un jaunàs deribas kanons. Kriſtigas baſnizas organiſazija Romas walſti. Utteezibas baſnizas un walſts waras ſtarpà. Konſtantins Leelais. Baſnizas eekahrta, ſtahwoſlis, mahziba, mahkſla, dſihwe. Uſkeſe un muhki. Auguſtins. Romas biſkaps — paweſts. Romas walſts ſabruſchana. Bahrmainas kriſtigas baſnizas apmehrà un ſaſtahwà. Kriſtiga baſniza germanu tautàs. Kildas laizigàs un garigàs waras ſtarpà. Muhku ordeni, kruſta kari, paweſta waras lihdselki. Paweſts ſawas waras augſtumos. Baltijas chriſtianifeſchana uu katolu baſniza Baltijà. Scholaſtika un katolu dogmati. Protests pret katolizizmu: miſtika, katari, humaniſms. Schiſma, Wikleſ, Huſ. Reformu konziki. Lutera attihſtibas gaita un reformatoriſkà darbiba, Ignazs Lojola un pretreformazija. Reformazija Baltijà. Lutera maſais katekiſms, kà Lutera tizibas ſimbols.

2. un 3. g a d s: Kas ir religija? Religijas zekſchanàs: animiſms, ſentſchu kulti un tiziba uf augſtatu buhtni. Religijas wiſſemakà paſahpe. Henoteiſms. Politeiſms. Indeeſchu pirmreli-gija. Babiloneeſchu, egipteeſchu, indeeſchu un kineeſchu religijas. Monoteiſms judu religijà un greeku filoſofijà. Uteiſms budiſmà. Miſtra religijas un peſtiſchanas kulti. Kriſtiga tiziba kà religiju re-ligija. Iſlams. Bahrſkats par dogmatu wehſturi kriſtigà baſnijà. Pareiſtizibas liſtens un baſnizas eekahrta Kreewijà. Katolu tizibas attihſtiſchanàs lihds muhſu deenam. Luters un ſcholaſtika, Zwinglijs un humaniſms. Reformati un anglikani. Proteſtantiſma ſektes.

Sinatau attihstifchanàs eespaids us religiju: angļu deīšms, frantschu
brihwdomiba, razionalīšms. Bibeles kritika. Pietīšms. Jaunako
sinatniško panahkumu eespaids us religiju. Filosofiskais un religi-
fiskais pasaules ufskats. Protestantīšma ortodoksā, liberalā un radi-
falā strahwas. Protestantīšma stahwoflis un eefahrta Kreewijā,
sewišhki Baltijā. Swarigakee basnizas likumu noteikumi Kreewijā,
sewišhki Baltijā. Religija un mahkšla.
